

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 6

Thema 7

Heb je hobby's ?

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper
Mirella Wijngaarden
Laura Tonk
Marion Lopez
Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends,
Magriet Pourier, Merle Sint Jago

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Heb je hobby's?

Dit handboek van thema 7 'Heb je hobby's?' is onderdeel van het 'Handboek NVT', een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

Naast de methode is er een Handboek geschreven met de onderdelen: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden. Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud handleiding thema 7

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 94

Bijlagen

- Toetsbladen thema 7
- Controle toets dictee thema 7
- Alfabetische woordenlijst thema 7
- Spellinghulp

Heb je hobby's?

Hobby's is een thema dat vrijwel alle leerlingen zal aanspreken.

Luisteren en Spreken 1 biedt iedere leerling de mogelijkheid te vertellen over zijn hobby's. Maar ook de leerkracht krijgt een kans: bij Luisteren en Spreken 2 staat een voorbereide 'modelsprekbeurt' van de leerkracht over zijn of haar hobby op het programma!

De lessen Leesbegrip bieden teksten met informatie over allerlei gewone maar ook bijzondere hobby's. Er wordt een onderzoek gedaan naar hobby's van klasgenoten waarbij de resultaten in een diagram moeten worden weergegeven.

Uiteraard wordt in de andere onderdelen van dit thema ook aandacht besteed aan hobby's. Zelfs de herkomst van het woord 'hobby' komt aan bod.

Ten slotte wordt bij Luisteren en Spreken 3 in de vorm van een aantal stellingen nog eens kritisch stilgestaan bij het nut van een hobby. Eén van de stellingen luidt: 'Op school moet elke week één uur aan hobby's worden besteed.' Hebt u enig idee wat leerlingen hiervan zullen vinden ... ?

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 7 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 7;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 7.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentto, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamentto.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het percentage, de score</i> en <i>het gemiddelde</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen het luisteren naar een spreekbeurt van de leerkracht over zijn of haar hobby. - De leerlingen oefenen de spreekbeurt te evalueren.
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>ordelijk, overzichtelijk, onoverzichtig en chaotisch</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderwerp en de deelonderwerpen van een zakelijke tekst vast te stellen. - De leerlingen oefenen grafieken (diagrammen) te lezen.
Les 3	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde, de persoonsvorm en bijwoordelijke bepalingen in zinnen in de o.t.t. en v.t.t. aan te wijzen. - De leerlingen oefenen het weten wat een bezittelijk voornaamwoord is en de term te kennen. - De leerlingen oefenen het onderwerp van de zin in allerlei gedaanten te herkennen en te gebruiken, onder andere als persoonlijk voornaamwoord, met een bezittelijk voornaamwoord en een nabepaling die een bezitsrelatie aanduidt.
Les 4	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de wedstrijd, beoefenen, recreatief</i> en <i>professioneel</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen dialogen schrijven. - De leerlingen oefenen spreektaal in dialogen toe te passen.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>heid</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de afdruk, de prent, de gietvorm, de instructeur, groepsles</i> en <i>privés</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het onderwerp en de deelonderwerpen van een zakelijke tekst vast te stellen. - De leerlingen oefenen het lezen van grafieken (diagrammen).
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>verdringen, overnemen, onbekommerd</i> en <i>bezorgd</i> .
	Luisteren en spreken	- De leerlingen oefenen korte spreekbeurten houden over het thema 'Heb je hobby's'.
Les 8	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de atletiek, de estafette, het team, individueel, zegevieren</i> en <i>ten onder gaan</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen weten dat een taal aan verandering onderhevig is, onder andere door het overnemen van woorden uit andere talen. - De leerlingen oefenen de betekenis van een aantal leenwoorden te kennen. - De leerlingen oefenen de uitspraak van enkele Engelse en Franse woorden te vergelijken met die van Nederlandse woorden. - De leerlingen oefenen kennis te maken met de schrijfwijze van enkele uit het Engels afkomstige werkwoorden.
Les 9	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>bewonderen, bespotten, minachten, confronteren, bot</i> en <i>pijnlijk</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen dialogen schrijven met de kenmerken van de spreektaal.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>heid</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven en herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van --den-- werkwoorden.

Thema 7

Heb je hobby's?

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>fataal, de sensatie, het risico, de blessure, de botbreuk, de kneuzing</i> en <i>de kramp</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het opschrijven van het verkleinwoord van zelfstandige naamwoorden in enkel- of meervoud en het constateren dat het soms niet gaat. - De leerlingen oefenen met de verkleiningsuitgang -kje bij sommige zelfstandige naamwoorden die eindigen op -ng. - De leerlingen oefenen het inzien dat verkleinwoorden samengestelde woorden zijn van het type woord + woorddeel. - De leerlingen oefenen zich bewust te worden van het effect van verkleinwoorden in het taalgebruik.
Les 12	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>ingaan op, behandelen, bespreken, afsluiten (een onderwerp), in je onderhoud voorzien, aan de kost komen</i> en <i>het onderkomen</i> .
Les 13	Woordbegrip	- De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden vinden op de aangeleerde manier.
Les 14	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen in de v.t.t. of de v.v.t. - De leerlingen oefenen voltooid deelwoorden te herkennen en zelf te maken.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>x</i> en <i>q</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op <i>heid</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven en herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van <i>den</i> -werkwoorden.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- het schrijven van meerlettergrepige woorden met <i>x</i> en <i>q</i> schrijven - het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal - het schrijven van woorden die eindigen op <i>heid</i> - het herkennen en schrijven van de persoonsvorm enkelvoud van <i>den</i> -werkwoorden
	Stellen	- het herzien van teksten
	Taalbeschouwing	- het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aanwijzen in zinnen in de tegenwoordige tijd of de verleden tijd
	Leesbegrip	- het lezen van grafieken (diagrammen)
	Woordenschat	- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen - de betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen themawoorden en themazinnen toe.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het luisteren naar een spreekbeurt van de leerkracht over zijn of haar hobby.
- De leerlingen oefenen de spreekbeurt te evalueren.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het percentage**, **de score** en **het gemiddelde**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordcluster 1

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 1 t/m 5

Vorbereiding

- **voorbereidingsblad spreekbeurten**
- eventueel spullen die bij de spreekbeurt horen

Betekenis van de woorden

het percentage:	Het percentage is een getal. Het geeft aan om hoeveel honderdste deel het gaat. Dat wil zeggen: om hoeveel procent het gaat. Bijvoorbeeld in jam zit een groot percentage suiker.
de score:	De score is het aantal punten dat behaald is bij een wedstrijd of een toets. Bijvoorbeeld: halverwege de voetbalwedstrijd was de score 2-1 voor Estrella.
het gemiddelde:	Je krijgt het gemiddelde van twee getallen als je ze bij elkaar optelt. Daarna deel je ze door twee. Voor het gemiddelde van drie getallen tel je de drie getallen bij elkaar op en je deelt ze door drie. Bijvoorbeeld: het gemiddelde van 2 + 6 is 4, want $2 + 6 = 8$; $8 : 2 = 4$.

Start**5**

U zegt:

“We herhalen even hoe we een spreekbeurt kunnen maken. Wie herinnert zich nog hoe dat makkelijk kan?” (Je moet een onderwerp hebben die je goed bestudeerd hebt. Zorg voor een logische opbouw met een begin, een middenstuk en een eind. Gebruik de 5 W-vragen: wie, wat, waar, wanneer en waarom. Maak je spreekbeurt boeiend.)

U vervolgt:

“Tot nu toe hebben we altijd naar spreekbeurten van jullie geluisterd, maar vandaag ga ik een spreekbeurt over mijn hobby houden.”

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“Nu ga ik mijn spreekbeurt houden. Af en toe zal ik zeggen: “Wie heeft tot nu toe iets te vragen?” Dan kun je vragen stellen over wat je gehoord hebt. Ik hoop dat jullie het leuk en interessant vinden.”

U houdt uw spreekbeurt waarbij u op geschikte momenten de leerlingen gelegenheid geeft tot het stellen van vragen (ook als afsluiting van de spreekbeurt).

Aan het eind laat u uw ingevulde Voorbereidingsblad spreekbeurten zien. U vertelt hoe u het hebt ingevuld en hoe het u heeft geholpen bij de voorbereiding van de spreekbeurt. Na afloop vraagt u wat de leerlingen van de spreekbeurt vonden. Ze zullen waarschijnlijk eerst alleen op het onderwerp van de spreekbeurt reageren. U vertelt daarna hoe u de spreekbeurt voorbereid en ingedeeld hebt en u probeert de leerlingen hierover ook enkele opmerkingen te ontlokken. Eventueel kunt u gebruikmaken van vragen als:

- Was de inleiding boeiend genoeg?
- Was de kern duidelijk verdeeld in deelonderwerpen?
- Was er voldoende gelegenheid om vragen te stellen?
- Wat vond je van de dingen die ik heb laten zien?
- Wat zou je zelf anders gedaan hebben?
- Heb ik ook dingen vergeten?
- Waarover had je nog meer willen horen?

Voor de thema-afsluiting is het de bedoeling dat u een ouder van één van de leerlingen uitnodigt om een spreekbeurt te houden over zijn/haar hobby. U bespreekt hoe u zelf de spreekbeurt hebt voorbereid. Vraag om zelf spullen mee te brengen over de hobby om te laten zien. Maak duidelijke afspraken over het tijdstip en de tijdsduur (max. 15 minuten) van de spreekbeurt.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

Vervolgens zegt u:

“Na mijn spreekbeurt wil ik nu een spel met jullie doen. Wie weet hoeveel 2 + 4 + 6 is, krijgt één punt.”

U geeft de leerlingen de tijd om het uit te rekenen.

U vervolgt:

“Iedereen in deze klas weet dat $2 + 4 + 6 = 12$. Iedereen krijgt zijn punt. Nu ga ik jullie drie woorden uitleggen die met getallen te maken hebben. Jullie wisten allemaal de goede uitkomst van de som. Alle kinderen hebben een punt behaald. Dat is een goede **score**. **De score** is het aantal punten dat je behaalt bij een wedstrijd of een test. Deze klas heeft zo net een goede **score** behaald. Alle kinderen wisten de goede uitkomst van de som.

Ik zou ook kunnen zeggen: **het percentage** leerlingen dat de goede uitkomst wist, was 100. Dus 100 procent. **Het percentage** is een getal waarmee je aangeeft om hoeveel procent het gaat. Een procent is een honderdste deel van iets. **De score** van de klas daarnet was 100 procent. Als de score 100 procent is, wil dat zeggen dat iedereen het goede antwoord wist. Dat is het hoogste **percentage**. Als de helft van de kinderen het goede antwoord had gegeven, was **het percentage** goede antwoorden niet 100, maar 50 geweest. Een **score** van 50 procent.”

Daarna laat u Woordweb 1 zien en u zegt:

“Kijk eens naar het Woordweb. Hoeveel procent suiker zit er in de jam?” (50)
“Welk **percentage** van de jam blijft er dan over voor het fruit?” (ook 50)
“Dan wil ik jullie nu nog één woord leren dat met getallen te maken heeft. Daarvoor doen we de volgende som: hoeveel is $2 + 4 + 6$ gedeeld door 3? Dat is $12 : 3 = 4$. De uitkomst is 4. We kunnen ook zeggen: **het gemiddelde** van de getallen 2, 4 en 6 is 4. **Het gemiddelde** van getallen reken je uit door de getallen eerst bij elkaar op te tellen en de uitkomst te delen door het aantal getallen. Als ... (naam van een leerling) een toets maakt en hij/zij haalt een 6, bij de tweede toets haalt hij/zij een 5 en bij een derde toets haalt hij/zij een 7, dan kun je uitrekenen: **de gemiddelde score** van de drie cijfers is 6.”

U wijst nogmaals op Woordweb 1. U legt zo nodig nogmaals uit dat één procent één honderdste deel is van iets. U stelt de volgende vragen:

- “**Het percentage** kinderen dat meer dan drie uur per dag tv kijkt, neemt alsmaar toe. Wat vinden jullie daarvan?”
- **Het percentage** kinderen dat graag papat friet lust, is groter dan **het percentage** dat patat friet niet lust. Bij welk **percentage** horen jullie?”
- Ik kijk **gemiddeld** één uur tv per dag. En jullie?” (U kunt hier **het gemiddelde** van de groep laten uitrekenen)
- “Er zijn mensen die het heel belangrijk vinden om te winnen met sporten. Bijvoorbeeld met voetbal of met baseball. Zij vinden **de score** belangrijker

dan het plezier in het spel, zo lijkt het wel. Wat vinden jullie belangrijker, de score of het plezier in het spel?"

U houdt nog een kort gesprek over de nieuwe woorden. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 1 t/m 5 van het Werkboek. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tenslotte bespreekt u de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 1 t/m 5 van het Werkboek en u herhaalt de nieuwe woorden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 1 t/m 5

1

- 1 lees
- 2 persoonlijk antwoord met motivatie
- 3 persoonlijk antwoord
- 4 persoonlijk antwoord

2

- 1 individueel antwoord
- 2 individueel antwoord
- 3 individueel antwoord

3

- 1 Nathaly
- 2 Siegfried en Nathaly
- 3 Niels
- 4 Niels
- 5 Niels
- 6 De gemiddelde score is alle scores bij elkaar opgeteld en dan gedeeld door het aantal scores.

4

- 1 William en Siegfried
- 2 Niels
- 3 Schijf 3

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderwerp en de deelonderwerpen van een zakelijke tekst vast te stellen.
- De leerlingen oefenen grafieken (diagrammen) te lezen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **ordelijk**, **overzichtig**, **onoverzichtig** en **chaotisch**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1, Woordspoor 1

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 104 t/m 106
- Werkboek 7, bladzijde 6 t/m 8

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 106 en 107

Betekenis van de woorden

ordelijk:	Als iets ordelijk is, is het netjes en opgeruimd. In een ordelijke kamer staan alle dingen op hun plaats.
chaotisch:	Als iets chaotisch is, is alles in de war. Bijvoorbeeld: in een chaotische kamer ligt alles door elkaar en slordig.
overzichtig:	Als iets overzichtig is, dan is het netjes en duidelijk dat je alles snel kunt zien en vinden.
onoverzichtig:	Onoverzichtig is niet overzichtig. Dus niet netjes en niet duidelijk en je kunt dingen niet snel vinden.

Start**5**

U herhaalt Woordcluster 1 van les 1. Daarna vraagt u:

“Wie heeft zijn bank netjes?”

Daarna vraagt u:

“Wie heeft zijn bank rommelig?”

U houdt een gesprek over de nette banken en een gesprek over de rommelige banken. U vraagt aan één van de leerlingen die een nette bank heeft:

“Waarom houd je je bank zo netjes?”

U laat de leerling reageren en vertellen waarom. Daarna vraagt u aan een leerling of die een rommelige bank heeft, waarom hij/zij een rommelige bank heeft.

U laat de leerling vertellen waarom hij/zij een rommelige bank heeft.

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

Daarna legt u uit:

“Ik houd ervan dat alles **ordelijk** is. Als iets **ordelijk** is, staat alles op zijn plaats. Dat is ook wel zo **overzichtelijk**. Als iets **overzichtelijk** is, kun je alle dingen snel vinden. Als je de dingen niet snel kunt vinden en als de dingen geen logische plek hebben, is het **onoverzichtelijk**. Als het **onoverzichtelijk** is, moet je lang zoeken naar iets wat je nodig hebt. Soms is mijn bureau niet alleen **onoverzichtelijk**, maar ook nog eens **chaotisch**. Dat betekent dat alles door elkaar ligt en in de war is. Als het **chaotisch** is, moet ik het echt nodig opruimen!”

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. U vertelt bijvoorbeeld dat u thuis al uw spullen **ordelijk** en **overzichtelijk** hebt bewaard. Alles is netjes opgeruimd en u kunt alles direct vinden. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Vind jij jezelf een **ordelijk** persoon of niet? Leg uit/geef een voorbeeld.
- Kijk eens rond in de klas. Hoe hebben wij gezorgd dat de spullen **overzichtelijk** opgeborgen zijn? Denk eens aan je kamertje. Hoe heb jij in je kamertje je spullen **overzichtelijk** bewaard? Of is het een rommeltje?
- Denk eens aan een kast in je kamer. Vertel eens, hoe staan de spullen in je kast? Vind je dat je kast **overzichtelijk** of **chaotisch** is?

U herhaalt de nieuwe woorden samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Daarna zegt u:

“Sommige mensen hebben het als hobby om elke keer alles netjes op hun plaats te zetten, zodat alles **overzichtelijk** is en niet **chaotisch**. Andere mensen verzamelen iets als hobby. Op bladzijde 104 van het Taalleesboek staat er een tekst hierover. Lees deze tekst even voor jezelf.”

U geeft de leerlingen even de tijd om de tekst op bladzijde 104 van het Taalleesboek voor zichzelf te lezen. Daarna houdt u een gesprek over de inhoud en legt u mogelijke moeilijke woorden uit. U neemt de opdrachten samen door met de leerlingen. Vervolgens

laat u de leerlingen opdracht 2.1 op bladzijde 105 van het Taalleesboek voor zich nemen. U zegt:

“Twee leerlingen uit de klas hebben hun klasgenoten gevraagd naar hun hobby's. Van de antwoorden hebben ze deze tekening gemaakt.”

U laat de leerlingen de tekening even bestuderen. Daarna zegt u:

“Je ziet dat de resultaten, de score, allemaal in een tekening staan. Zo'n tekening heet een grafiek of diagram. En omdat dit diagram uit allemaal staafjes bestaat, noemen we dit een staafdiagram. Aan de zijkant lees je verticaal het aantal leerlingen en eronder zie je horizontaal de genoemde hobby's staan. Hoeveel leerlingen hebben 'lezen' als hobby?” (9)
“En hoeveel 'werken in een tuintje'?” (1)

Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 104 tot en met 106 van het Taalleesboek zelfstandig en de opdrachten op bladzijde 7 en 8 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefeningen

Taalleesboek 2, bladzijde 106 en 107

U laat de leerlingen het eerste diagram op bladzijde 107 van het Taalleesboek enige tijd bestuderen. Daarna stelt u vragen als:

- “Hoeveel tijd besteden kinderen van 12-16 jaar gemiddeld per week aan hun hobby?” (2½)
- “Hoeveel tijd besteden ouderen gemiddeld aan hun hobby?” (6 uur per week)
- “Hoeveel tijd besteden volwassenen gemiddeld minder aan hun hobby dan ouderen?”

U kunt ook vragen stellen zoals:

- Hoe kan het dat kinderen van 10-12 jaar meer tijd aan hun hobby besteden dan kinderen van 12-16 jaar? (Ze hebben meer vrije tijd.)
- Wat betekent 'gemiddeld per week'?

Daarna bestuderen de leerlingen het tweede diagram bij opdracht 6 over de vrijetijdsbesteding bij de club of Centro di Bario. U bespreekt het diagram. U zegt:

“Dit diagram heeft geen staafjes maar heeft de vorm van een cirkel. Daarom heet dit een cirkeldiagram.”

U stelt weer vragen als:

- “Hoe vaak wordt muziek als vrijetijdsbesteding gekozen?” (De helft, 50%, kiest hiervoor.)
- “En hoe vaak toneelspelen?” (20%)
- “Welke vrijetijdsbesteding is het minst gekozen?” (foto/video)
- “Kun je dat verklaren?” (De apparatuur is nogal duur.)
- “Kun je ook lezen hoeveel mensen ergens voor gekozen hebben?” (nee, het zijn percentages : 50% betekent niet 50 mensen maar de helft van de gevraagde mensen)

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tenslotte bespreekt u de gemaakte opdrachten samen met de leerlingen en bij de gemaakte grafieken bij opdracht 1 op bladzijde 6 van het Werkboek laat u de leerlingen vertellen hoe ze daarbij te werk zijn gegaan.

Didactische tip:

Een keutel is een harde uitwerpsel van mens of dier.
--

Antwoorden	
-------------------	--

Taallesboek 2, bladzijde 104 t/m 106

1.1

verzamelen

1.2

alinea 1: verzamelen als hobby

alinea 2: natuurproducten verzamelen

alinea 3: een verzameling aanleggen

1.3

alinea 1: waarom kiezen mensen iets verzamelen als hobby?

alinea 2: wat kun je in de natuur verzamelen?

alinea 3: waar moet je aan denken als je iets gaat verzamelen?

1.4

bij 'natuurproducten' zijn vruchten vergeten en bij 'een verzameling aanleggen' ordelijk en overzichtelijk

2.1

1 21 leerlingen

2 8 leerlingen

3 4 leerlingen

2.2

1 50 antwoorden

2 nee, zoveel leerlingen zitten er niet in één groep

3 Veel leerlingen hebben meer dan één hobby.

2.3

bijvoorbeeld: knutselen, (huis)dieren verzorgen, iets verzamelen

Extra oefening, Taalleesboek 2, bladzijde 106 en 107

extra 4

1 voetbal, lezen, tennis, iets verzamelen

2 Verzamelen kost vaak geld.

3 Kinderen hebben overdag meer tijd dan volwassenen.

extraplus 5

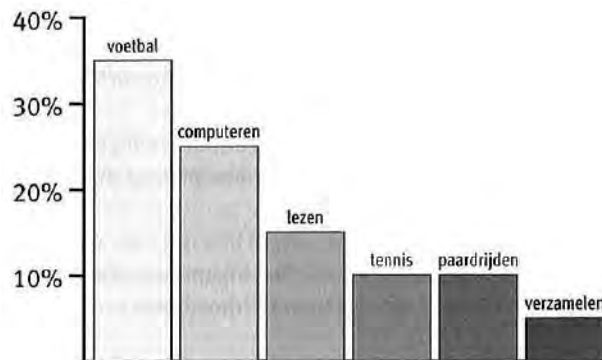
bijvoorbeeld: Welke hobby's heb jij? Hoe vaak per week beoefen je je hobby?

N.B.: Het is voor de leerlingen leuk en leerzaam het onderzoek te laten uitvoeren en de grafieken te laten maken.

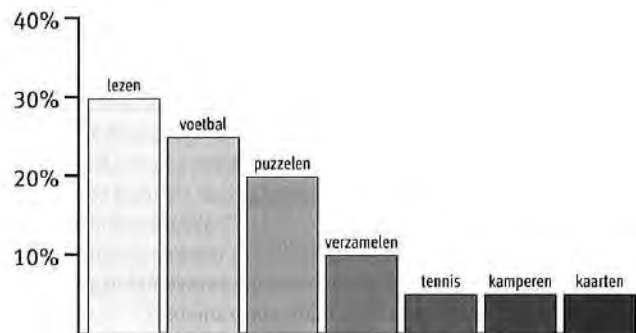
Werkboek 7, bladzijde 7 en 8

1

Hobby's kinderen

Hobby's volwassenen

2

linkerplaatje: onoverzichtelijk, chaotisch

rechterplaatje: ordelijk, overzichtelijk

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde, de persoonsvorm en bijwoordelijke bepalingen in zinnen in de o.t.t. en v.t.t. aan te wijzen.
- De leerlingen oefenen het weten wat een bezittelijk voornaamwoord is en de term te kennen.
- De leerlingen oefenen het onderwerp van de zin in allerlei gedaanten te herkennen en te gebruiken, onder andere als persoonlijk voornaamwoord, met een bezittelijk voornaamwoord en een nabepaling die een bezitsrelatie aanduidt.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 108 en 109
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 109 en 110

Start**5**

U zegt:

“We gaan even de zinsdelen herhalen. Wie kan een paar zinsdelen opnoemen?” (onderwerp, gezegde, persoonsvorm, waar-deel, hoe-deel, enz.)

Daarna schrijft u de volgende zin op het bord:

Mario heeft een nieuwe fiets gekregen.

U vraagt aan een paar leerlingen om de zinsdelen op te noemen. Daarna schrijft u de volgende zin op het bord:

Hij is heel blij met zijn cadeau.

U vraagt weer aan een paar andere leerlingen om de zinsdelen op te noemen. Daarna zegt u:

“Het woord ‘hij’ heet persoonlijk voornaamwoord. Andere persoonlijk voornaamwoorden zijn: ik, jij, zij, wij, u en jullie.
Het woord ‘zijn’ heet bezittelijk voornaamwoord. Andere bezittelijke voornaamwoorden zijn: mijn, jouw, haar, ons, jullie en hun.”

Kern – Instructie	35
--------------------------	-----------

U laat de leerlingen de tekst op bladzijde 108 van het Taalleesboek even voor zichzelf lezen. U vraagt of ze moeilijke woorden zijn tegengekomen. Mocht het zo zijn dan legt u die uit. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 108 en 109 samen door met de leerlingen.

U schrijft de volgende zin op het bord:

1 Opa's wandelstok heeft op de weg getikt.

U vraagt aan de leerlingen hiervan het onderwerp, het gezegde, de persoonsvorm en de bepaling te noemen. (onderwerp: de wandelstok; gezegde: heeft getikt; persoonsvorm: heeft; bepaling: op de weg (waardeel))

Van de volgende zinnen laat u alleen het onderwerp noemen. U schrijft op het bord:

2 Opa's wandelstok heeft op de weg getikt. (opa's wandelstok)

3 De wandelstok van opa heeft op de weg getikt. (de wandelstok van opa)

4 Zijn wandelstok heeft op de weg getikt. (zijn wandelstok)

5 Hij heeft op de weg getikt. (hij)

U zegt:

“Je ziet dat het onderwerp van een zin heel kort is als er een persoonlijk voornaamwoord wordt gebruikt, zoals in zin 5. In welke zin staat het langste onderwerp?” (in zin 3)

“Wie kan dit onderwerp nog langer maken?” (de oude, bruine wandelstok van opa)

Hierna schrijft u de onderwerpsvorm van de persoonlijke voornaamwoorden nog eens op het bord (zie de eerste kolom van het onderstaande bordschema) en laat ze door de leerlingen overnemen in hun Taalschrift.

U vervolgt:

“Wie kan er een zin bedenken met zij/ze in het enkelvoud en een zin met zij/ze in het meervoud?” (Zij/ze komt, zij/ze komen)

Bij ‘hij’ hoort ‘zijn’, bijvoorbeeld ‘zijn stok’.

U schrijft ‘zijn’ naast het persoonlijk voornaamwoord ‘hij’ op het bord. U herhaalt dat ‘zijn’ een bezittelijk voornaamwoord is, omdat het een bezit aangeeft.

U laat de leerlingen nu zelfstandig de overige bezittelijke voornaamwoorden in hun Taalschrift schrijven. U geeft ze als tip om bij elk persoonlijk voornaamwoord de zin ‘het is ... stok’ aan te vullen.

Bij de controle schrijft u alle bezittelijke voornaamwoorden op het bord.

Het volledige bordschema ziet er dan als volgt uit:

<u>persoonlijke voornaamwoorden</u>	<u>bezittelijke voornaamwoorden</u>
ik	mijn
jij/je	jouw/je
hij	zijn
zij/ze (enkelvoud)	haar
wij	onze/ons
jullie	jullie
u	uw
zij/ze (meervoud)	hun

U zegt dat naast de bezittelijke voornaamwoord 'onze' ook 'ons' voorkomt. U vraagt wie er een zin kan bedenken met 'ons' als bezittelijk voornaamwoord. (we gaan naar ons huis) U vertelt dat 'onze' hoort bij de-woorden (zoals stok) en 'ons' bij het-woorden (zoals huis). Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 108 en 109 zelfstandig in hun Taalschrift. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 109 en 110

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen. Als er fouten zijn gemaakt bij opdracht 1 op bladzijde 108 van het Taalleesboek, dan stelt u de bekende vragen die tot het goede antwoord moeten leiden. Vraagt u bij de bepalingen steeds wat voor bepaling het is. (hier steeds een waar-deel, een wanneer-deel of een hoelang-deel)

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 2, bladzijde 108 en 109

1

<u>onderwerp</u>	<u>gezegde</u>	<u>persoonsvorm</u>	<u>bepalingen</u>
1 Tes en Tim	hebben gelogeerd	hebben	een nachtje, bij opa en oma
2 ze	wonen	wonen	al jaren, bij een grote rivier
3 ze	gaan wandelen	gaan	's middags, over de dijk
4 ze	lopen	lopen	na een poosje, langs een ereboog

2

1 (Hij wijst naar een ereboog.)	
2 Hij loopt met een wandelstok.	3 Wandelt zij/ze mee?
4 Zij/ze mogen naar het feest.	4 Lacht zij/ze?

3.1

1 zijn wandelstok   2 hun oma en opa   3 hun trouwdag   4 jullie feest

3.2

1 zijn   2 hun   3 hun   4 jullie

4

1 oma's gezicht   3 de koeien, schapen en varkens
2 de hond van de boer   4 het bord in de ereboog

Extra oefening, Taalleesboek 2, bladzijde 109 en 110

extra 5.1 en 5.2

vier zelfgemaakte zinnen met steeds een onderwerp dat bestaat uit twee van de gegeven woorden

extra 6.1

1 Tims voeten   2 Tes' fiets   3 opa's hand   4 oma's tuinhandschoenen

extra 6.2

1 na die zware tocht   2 achter het huis   3 in de verte   4 tussen de planten

extraplus 7

twee zelfbedachte zinnen over de hobby van de leerlingen met in het onderwerp een bezittelijk voornaamwoord en een zelfstandig naamwoord en in elke zin een bepaling

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen dialogen schrijven.
- De leerlingen oefenen spreektaal in dialogen toe te passen.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de wedstrijdsport, beoefenen, recreatief** en **professioneel**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2 (gr.8, Th. 2), Woordspoor 2

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 110 en 111
- Taalschrift
- Werkboek 7, bladzijde 9 en 10

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 111 en 112

Betekenis van de woorden

de wedstrijdsport:	Een wedstrijdsport is een sport waarbij wordt gekeken wie de beste is, bijvoorbeeld hardrennen.
beoefenen:	Beoefenen is je ergens mee bezighouden. Als je een sport beoefent, dan doe je aan die sport. Je kunt voetbal beoefenen. Als iemand een vak beoefent, is dat vak zijn beroep. Bijvoorbeeld als een timmerman zijn vak beoefent, dan is hij bezig zijn beroep uit te oefenen.
recreatief:	Recreatief is op een ontspannen manier iets doen in je vrije tijd. Bijvoorbeeld: recreatief sporten doe je meer voor de ontspanning dan om grote prestaties te leveren (zoals het breken van records).
professioneel:	Professioneel is goed gedaan. Bijvoorbeeld: hij heeft dat feestje professioneel georganiseerd. Professioneel kan ook betekenen dat je er geld mee verdient. Met een professionele sport kun je soms veel geld verdienen, bijvoorbeeld de professionele basketballers.

Start**5**

U zegt:

“Jullie weten allemaal wel dat sporten gezond is. Als een mens te weinig en niet sport, wordt hij te dik en uiteindelijk ziek. Sporten moet dus! In deze klas zijn er zeker leerlingen die een sport **beoefenen**. Welke leerlingen zijn dat?”

U laat de leerlingen reageren en even kort vertellen over hun sport.

U kunt een tabel of staafdiagram maken.

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“Gelukkig is sporten ook leuk en er is vast wel een sport bij die jij leuk vindt, zoals de leerlingen die gereageerd hebben. Je kunt bijvoorbeeld een **wedstrijdsport beoefenen**. Een **wedstrijdsport** is een sport waarbij wordt gekeken wie de beste is. Als je **wedstrijdsport beoefent**, dan houd je je met die sport bezig, bijvoorbeeld zwemmen. Je traint veel en je doet mee aan wedstrijden. Je wilt natuurlijk de beste zijn. Vaak zijn die wedstrijden in het weekend. Veel mensen sporten alleen maar voor de ontspanning of ze nou een **wedstrijdsport** of een andere vorm van sport **beoefenen**. Zij sporten **recreatief**, zeg je dan. **Recreatief** sporten doe je meer voor de ontspanning dan om grote prestaties te leveren (zoals het breken van records).

Recreatief sporten doe je voor je plezier. En als je een wedstrijd speelt, gaat het vooral om de lol en de pret en niet om zo nodig te winnen. Er zijn mensen die van sporten hun beroep hebben gemaakt. Als dat zo is, noem je het ook wel: **professioneel** sporten.

Professioneel betekent dan dat je er geld mee verdient. Bij **professioneel** sporten is het nog steeds belangrijk dat je er plezier in hebt, natuurlijk. Geld verdienen aan iets waarin je plezier hebt, mooi toch?

Wie kan een paar **professionele** sporters van Aruba opnoemen?” (Xander Bogaerts, Sarah Quita-Offringa, Shawn Zarraga, enz.)

U maakt een Woordweb met de namen van de sporters.

Daarna bespreekt u de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. U vertelt bijvoorbeeld welke sport u zelf **beoefent** of iemand in uw naaste omgeving. Bent u een type voor **wedstrijdsport** of voor **recreatief** sporten? Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Wat vond jij van **wedstrijdsporten**?
- Om **professioneel** te sporten moet je heel goed zijn in een bepaalde sport. Je moet fanatiek zijn. Je moet de beste willen zijn. En je moet

voor je sport alles over hebben. **Recreatieve** sporters hebben dat niet zo. Die vinden het gewoon leuk om die sport te **beoefenen**. Wedstrijden en winnen interesseert ze niet zo. Welk type ben jij? Licht eens toe.

- Welke sportman of sportvrouw bewonder jij? Licht het eens toe.

U herhaalt de nieuwe woorden.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vervolgt:

“Over sporten kan veel verteld worden en verhalen over sporten kunnen we ook schrijven waarin dialogen voorkomen. Als we een verhaal schrijven waarin dialogen voorkomen, dan moeten jullie goed letten op het gebruik van aanhalingstekens en komma's wanneer je een persoon in een dialoog laat 'praten'.”

U leest de tekst op bladzijde 110 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. U gaat kort in op de inhoud van de tekst en u gaat na of alle woorden bekend zijn. De woorden 'verdacht' en 'de sporen' komen in elk geval aan de orde. U licht deze woorden toe.

U wijst op de afwisseling van dialoog met beschrijving. Tevens wijst u de leerlingen op de drie mogelijkheden van interpunctie. Ze komen alle drie in deze tekst voor:

- Hij zei: “Ik heb dorst. Kunnen we niet even stoppen?” (regel 7)
- “Sporen”, fluisterde hij. (regel 10)
- “Oké”, zei Djuric, “ga jij maar voorop.” (regel 13)

U wijst erop dat de namen van de sprekers niet steeds herhaald worden.

U vraagt: “Waarom zou de schrijver dat gedaan hebben?” (Als je weet wie wat zegt, hoef je niet steeds de naam te herhalen. Zonder namen leest het vlugger en is het 'echter'.)

U bespreekt opdracht 1 en 2 op bladzijde 111 van het Taalleesboek samen met de leerlingen.

Daarna zegt u:

“Er is ook een verschil tussen spreektaal en schrijftaal, bijvoorbeeld als zinnen die niet af zijn en zinnen die wel af zijn; uitroepen of geen uitroepen, enzovoort.”

U schrijft op het bord:

spreektaal

schrijftaal

U zegt:

“Kijk naar de tekst op bladzijde 110 van het Taalleesboek en zoek uit wat spreektaal is en wat schrijftaal is.”

U inventariseert op het bord:

- zinnen zijn niet af: “Ik vind ... laten we heel zachtjes ... “	- zinnen zijn wel af
- uitroepen: “Hee”, “Oké”	- geen uitroepen, maar zinnetjes
- vonden van de leerlingen (bijvoorbeeld gewone of minder nette woorden)	- moeilijke of keurige woorden

U probeert zoveel mogelijk de leerlingen zelf de ontdekkingen te laten doen. Zo kunt u vragen:

“Wat zou je zo niet in een brief of een weettekst schrijven?”

Of:

“Welke woorden passen eigenlijk niet in een brief of een weettekst?”

U houdt een kort gesprek over de reacties.

U behandelt en maakt de opdracht op bladzijde 10 van het Werkboek samen met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 111 van het Taalleesboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 111 en 112

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen. U laat een paar leerlingen hun verhalen voorlezen en u bespreekt het samen met de rest van de klas. Daarna vraagt u wat de leerlingen in deze les hebben geleerd en u houdt een kort gesprek hierover.

Didactische tip:

U geeft het verschil aan tussen beoefenen en oefenen:

beoefenen: je houdt jezelf bezig met een vak of sport en je maakt er je dagelijks werk van. Bijvoorbeeld een professionel basketbalspeler beoefent zijn sport als zijn dagelijks werk. Hij verdient er geld mee.

oefenen: door geregeld bezig te zijn met iets, meer vaardigheid krijgen. Bijvoorbeeld: je oefent in het lezen om beter en vlot te kunnen lezen.

De volgende woorden van Woordcluster 2 worden even ter kennisgeving aangeboden:

de biotoop: Een biotoop is een gebied waar bepaalde plantensoorten en diersoorten leven, zoals het bos of een weide.

het veen: Veen is een bepaald soort grond. Veen bestaat uit verkolde plantenresten en er wordt turf van gemaakt.

het moeras: Moeras is een gebied met heel zachte, natte grond. Moerassen zijn gevaarlijk, want je kunt erin wegzakken.

Antwoorden

Taallesboek 2, bladzijde 111

1

een vervolg van het verhaal

2

een zelfgeschreven verhaal met dialogen en beschrijvingen

extra oefening, Taallesboek 2, bladzijde 111 en 112

extra 4

eigen antwoorden, passend bij de vragen

extraplus 5

het geschreven 'naamdicht' van de eigen hobby

Werkboek 7, bladzijde 10

1

er staan pijlen bij 'de biotoop', 'het veen' en 'het moeras'

Deze woorden horen er niet bij:

a het bos   b het weiland   c de woestijn

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *heid*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden met open of gesloten lettergrepen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 11 t/m 13
- Spellinghulp klas 6

Opmerking:

Lesdoel 1 wordt hier voor het eerst aangeboden.

Bij lesdoel 2 worden eerst de verdubbelingsregel en de verenkeliingsregel herhaald.

Vervolgens wordt de uitzondering uitgelegd: bij woorden met een stomme *e* (korte klank) wordt NIET de verdubbelingsregel toegepast.

Start**5**

U speelt het spel 'Galgje' met het woord *gezondheid*.

Als de leerlingen het geraden hebben vertelt u:

"Als je */heit/* hoort aan het eind van een woord of woorddeel, schrijf je *heid*."

U vraagt of de leerlingen nog meer woorden kennen die op */heit/* eindigen.

U schrijft er een paar op het bord.

Kern – Instructie**20****Stap 1**

U onderstreept in alle woorden die nu op het bord staan het stukje *-heid*.

U zegt dat dit altijd met een *ei* en een *d* wordt geschreven.

U bespreekt opdracht 1 op bladzijde 9 van het Werkboek. U herhaalt hier het begrip zelfstandig naamwoord. (Een woord is een zelfstandig naamwoord als je er één van de lidwoorden, *de-het-een*, voor kunt zetten.)

U vraagt de leerlingen om van de woorden bij opdracht 1 op bladzijde 11 van het Werkboek een zelfstandig naamwoord te maken. Dit kunnen ze doen door het woord uit te breiden met *heid*. Als de leerlingen klaar zijn met deze opdracht leest u samen de gevonden zelfstandige naamwoorden. Laat de leerlingen bij ieder zelfstandig naamwoord dat eindigt op *-heid* een zin bedenken. Op deze manier kunt u nagaan of de betekenis van het woord ook duidelijk is.

Stap 2

Vervolgens schrijft u de volgende woorden op het bord:

vrij, eerlijk, lui, waar

De leerlingen maken hier woorden van die op *heid* eindigen en schrijven die in hun Werkboek bij opdracht 2 op bladzijde 11 van het Werkboek. U bespreekt deze woorden kort na en legt eventueel de betekenis uit. (De betekenissen staan beschreven bij Didactische tip.)

Stap 3

U leest met de leerlingen de bijbehorende regel op bladzijde 11 van de Spellinghulp. De leerlingen schrijven de woorden van opdracht 1 en 2 die eindigen op *-heid* hier onder de regel op.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U schrijft de volgende woorden op het bord:

petten

ramen

U spreekt het woord *petten* in klankgroepen uit: /pe/ /tun/

U stelt de volgende vragen:

- “Is de eerste klankgroep lang of kort?” (kort)
- “Welke regel past hierbij?” (de verdubbelingsregel)
- “Leg de verdubbelingsregel eens uit?” (verdubbelingsregel: hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker)

U herhaalt dit met het woord *ramen*: /ra/ /mun/

- “Is de eerste klankgroep lang of kort?” (lang)
- “Welke regel past hierbij?” (de verenkingsregel)
- “Leg de verenkingsregel eens uit?” (verenkingsregel: Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je deze met één klinker.)

U vraagt de leerlingen nog enkele woorden te noemen waarbij één van deze twee regels wordt toegepast. U schrijft deze woorden op het bord en laat de leerlingen steeds de regel uitleggen.

Stap 2

Bij deze stap wordt een uitzondering op de verdubbelingsregel uitgelegd.

U schrijft vervolgens het woord gezellig op het bord en u herhaalt de stappen:

- gu /ze/ /lug/
- De eerste klankgroep eindigt met een korte klank. Toch mag je hier NIET de verdubbelingsregel toepassen. Je spreekt hier de e uit als een /u/. Dit wordt ook wel 'de stomme e' genoemd. De verdubbelingsregel pas je alleen toe als je de letter uitspreekt zoals je de letter schrijft.
- Kijk maar bij de tweede klankgroep: gu /ze/ /lug/. Hier spreek je de e uit als een/e/. Hier wordt de verdubbelingsregel wel toegepast.

U legt de uitzondering nog een keer uit middels het woord gelukkige (/gu/ /lu/ /ku/ /gu/. Hier wordt de verdubbelingsregel toegepast bij /gu/ /lu/ /ku/ /gu/, omdat alleen dit stukje klankzuiver is.

Stap 3

U maakt samen met de leerlingen opdracht 3 op bladzijde 12 van het Werkboek.

Opdracht 4 en 5 op bladzijde 12 en 13 van het Werkboek zijn extra opdrachten.

Afsluiting**5**

U bespreekt kort met de leerlingen wat ze makkelijk en moeilijk vonden deze les en waarom.

Didactische tip

de vrijheid:	Vrijheid betekent: vrij zijn. Bijvoorbeeld: In de dierentuin leven de dieren niet in vrijheid.
de eerlijkheid:	Eerlijkheid is een eigenschap. Het geeft aan dat iemand de waarheid vertelt.
de luiheid:	Luiheid betekent: geen zin hebben om iets te doen.
de waarheid:	De waarheid, dat zijn de dingen die waar zijn. Als je de waarheid spreekt, vertel je de dingen precies zoals ze echt zijn.

AntwoordenWerkboek 7, blz 11 t/m 13**1**

1 de eenzaamheid	6 de zekerheid
2 de bekendheid	7 de gezondheid
3 de moeilijkheid	8 de luiheid
4 de veiligheid	9 de boosheid
5 de afwezigheid	10 de verliefdheid

2

de vrijheid, de eerlijkheid, de luiheid, de waarheid

3

- 1 aantrekkelijk
- 2 watervallen
- 3 gemakkelijk
- 4 sappige
- 5 straffen
- 6 broden
- 7 herinneren
- 8 tegelijk

4

vlaggen, timmeren, schilderen, brillen, broden

5

grabbelen, monniken, schoffelen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de afdruk, de prent, de gietvorm, de instructeur, groepsles** en **privé-les**.
- De leerlingen oefenen het onderwerp en de deelonderwerpen van een zakelijke tekst vast te stellen.
- De leerlingen oefenen het lezen van grafieken (diagrammen).

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3; Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 112 t/m 115
- Werkboek 7, bladzijde 14 t/m 16
- Taalschrift

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 116 en 117

Voorbereiding

- een gekleurd bordkrijtje
- eventueel een vel wit papier per leerling, verf of ecoline, kwasten

Betekenis van de woorden

de afdruk:	Een afdruk ontstaat als je met een hard voorwerp in iets zachts drukt. Bijvoorbeeld je blote voet in het zand. Maar ook een stempel met inkt is geschikt om een afdruk te maken op papier bijvoorbeeld.
de prent:	Een prent kan bijvoorbeeld een pootafdruk van een dier in het zand zijn of een foto, een plaatje.
de gietvorm:	De gietvorm is de vorm waarin je iets giet wat even later hard gaat worden, bijvoorbeeld gips. Als het gips hard is geworden, kun je het uit de gietvorm halen en is je gipsvorm (afgietsel) klaar.
de instructeur:	De instructeur leert je hoe je iets moet doen. Bijvoorbeeld zwemmen of voetballen.
de groepsles:	In een groepsles krijg je les met meer mensen tegelijk.
de privé-les:	In een privé-les krijg jij alleen les. De les is alleen voor jou bestemd en is duurder.

Start**5**

U kleurt een vlak op het bord, groter dan uw hand. Dan drukt u uw hand in het gekleurde vlak. Uw handafdruk is op het bord zichtbaar. Vervolgens drukt u deze hand op een schoon vlak op het bord. Daar is nu een gekleurde handafdruk zichtbaar.

U zegt:

“Wat zie je? Ja, het lijkt op een hand. Dat noemen de **de afdruk** van een hand.”

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“Als je op het strand loopt, zie je ook **afdrukken** van voeten van mensen of soms ook van dierenpoten. Zo'n **afdruk** in het zand noemen we ook wel een **prent**. Een **prent** is dus eigenlijk een soort spoor. Maar ook uitwerspelen van dieren zijn een spoor en die zijn geen **prent**. Een **prent** is dus een spoor, maar een spoor is niet altijd een **prent**.”

U laat Woordweb 3 zien en u gaat aan de hand van onderstaande vragen een gesprek aan met de leerlingen over de nieuwe woorden.

U stelt de volgende vragen:

- “Wie heeft weleens een **prent** in het zand gezien? Van welk dier?”
- Niet alleen in het zand, ook in sneeuw kom je **prenten** tegen. Vind jij het ook zo leuk om je eigen ‘**prent**’ te maken in het zand? Vertel er iets over.
- Wie heeft weleens een gipsafdruk gemaakt met behulp van een **gietvorm**? Waarvan?”

U vervolgt:

“Er bestaat een leuke manier om **prenten** te bewaren: je maakt er een gipsafdruk van. Dat doe je zo: eerst maak je een plastic rand om **de prent**. Je gebruikt daarvoor bijvoorbeeld een boterbakje waar je de bodem hebt uitgeknipt. Je hebt nu een **gietvorm**. De **gietvorm** druk je in het zand, om **de prent** heen. Je moet gipspoeder bij je hebben, water, een oude lepel en een bakje om het in te mengen. Als je gips met water hebt gemengd, wordt het snel hard, dus dat mengsel snel in je **gietvorm** gieten. Even wachten tot het hard is. Dan til je het van de grond en je verwijdert **de gietvorm** en klaar is je eigen **prent**, voor aan de muur bijvoorbeeld. Het kan een **prent** zijn van je eigen hand of voet, maar ook misschien van een dierenpoot.”

Al naar gelang de beschikbare tijd of in de tekenles kunt u de leerlingen daarna de volgende opdracht laten doen:

Vouw een vel wit papier in tweeën. Schilder op de ene helft met waterverf of ecoline de pootafdruk van een (fantasie)dier. Vouw dan het vel papier dicht terwijl de verf nog nat is en druk het zachtjes aan. Vouw het daarna onmiddellijk weer open. Er is **een prent** ontstaan.

Daarna zegt u:

“Wat ik net aan jullie als opdracht gegeven heb, noemen we een instructie. Dus ik ben **de instructeur** geweest om je te leren hoe je **een prent** kunt maken. Zo ook heb je **instructeurs** voor verschillende sporten, zoals voetballen of basketballen. Ook zwemmen. Een **instructeur** zegt hoe het moet en hij geeft aanwijzingen. Een deftig woord voor aanwijzing is instructie. Bij voetbal geven ze **groepsles** en geven ze instructies aan een groep hoe je moet voetballen en leren ze de verschillende regels en technieken aan. Maar bijvoorbeeld als je op bijles zit, dan krijg je **privé-les**. Zo'n les is alleen voor jou bestemd.”

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb 2, Woordspoor 2. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. U vertelt bijvoorbeeld dat het u erg leuk lijkt om goed te leren zwemmen. U hebt alleen nog geen goede instructeur gevonden en u vraagt zich ook af waarin u het snelst zult leren, in een groepsles of in een privé-les. U herhaalt de woorden opnieuw. Daarna vraagt u aan de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Welke sport beoefen jij? Is daar ook een **instructeur** of een instructrice?
- Wat vind jij leuker, **een groepsles** of **een privé-les**? Waarom?
- Is er een sport of een hobby waar jij heel erg goed in bent?
- Zou jij daarin **instructeur** willen zijn?
- Zou je dan een strenge **instructeur** zijn of juist niet?

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 15 en 16 van het Werkboek samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

U vervolgt:

“In onze klas krijgen we ook **groepsles**, want alle leerlingen krijgen tegelijkertijd dezelfde les en ik ben jullie ‘**instructeur**’. Als wij nou ons Taalleesboek pakken en we nemen bladzijde 112 voor ons, zien we dat op die bladzijde een tekst staat en op de volgende bladzijdes ook. Zelfs een grafiek staat er op bladzijde 114. We gaan nou eens kijken naar de tekst op bladzijde 113 “Paardrijden”. Lees het even voor jezelf.”

De leerlingen lezen de tekst even voor zichzelf. Daarna vraagt u welke deelonderwerpen bij dit onderwerp passen en wat de leerlingen al van dit onderwerp en de deelonderwerpen weten.

Na een korte inventarisatie zegt u:

“Welke vragen zal de schrijver van deze tekst zich gesteld kunnen hebben voordat hij de tekst schreef?”

U schrijft de suggesties die de leerlingen geven op het bord. Hierna leest u samen met de leerlingen de tekst en u vraagt:

“Welke vragen heeft de schrijver zich echt vooraf gesteld?”

De volgende vragen kunnen dan naar voren komen:

- Waar kun je paardrijden?
- Waar worden in de manege de lessen gegeven?
- Welke soorten lessen kun je nemen?
- Hoe ziet een les eruit?
- Hoe zien de binnen- en de buitenbak eruit?

De leerlingen beantwoorden deze vragen. U gaat vervolgens samen na welke eigen vragen van de leerlingen niet beantwoord zijn in de tekst. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 113, 114 en 115 en de opdrachten op bladzijde 12 en 13 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 116 en 117

Afsluiting	5
-------------------	----------

Afrondend vraagt u wat de leerlingen voor het lezen van de tekst nog niet wisten en na het lezen van de tekst wel.

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 2, bladzijde 113 t/m 115

1

1 vlinders

2 *alinea 2: steeds minder vlinders; alinea 3: oorzaken verdwijnen van vlinders;*
alinea 4: aandacht voor vlinders

3.1

1 40%   2 80 zegels   3 16 zegels   4 10 zegels

3.2

eigen vragen. Hierbij hoeven niet alleen vragen gesteld te worden over absolute aantallen per werelddeel, maar ook vragen over verhoudingen zijn goed.

4

1 verzamelen van prenten (pootafdrukken)

2 *alinea 1: de hobby van Rens; alinea 2: hoe het begon; alinea 3: wat je moet doen*

3 *alinea 1: Welke hobby heeft Rens?; alinea 2: Hoe is Rens aan deze hobby begonnen?*
alinea 3: Wat moet je doen om een prentafdruk te maken?

Extra oefening Taalleesboek 2, bladzijde 116 en 117

extra 5.1

eigen vragen

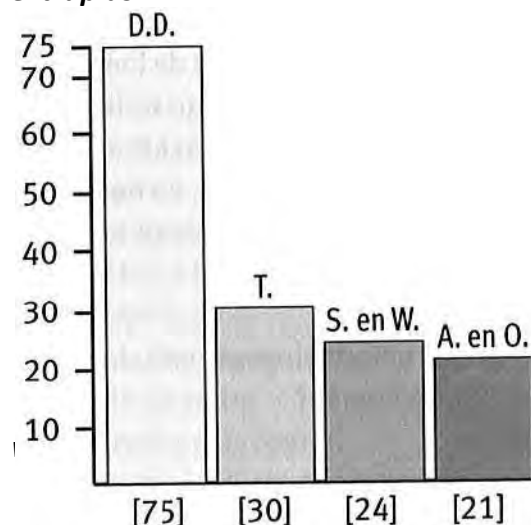
extra 5.2

controle van de antwoorden

extra 6

cirkeldiagram b

extraplus 7

Werkboek 7, bladzijde 15 en 16

1

Twee dingen die leuk zijn aan groepsles: bijvoorbeeld: er zijn heel veel kinderen die hetzelfde doen als jij, je kunt gezellig met zijn allen muziek maken.

Twee dingen die leuk zijn aan privé-les: bijvoorbeeld: de leraar heeft extra veel aandacht voor jou, waardoor je sneller kunt leren, als je een fout maakt, hoort niet iedereen dit.

2

1 de afdruk

2 de gietvorm

3 het afgietsel

3

een dierenprent

A,D,F

een afbeeldingsprent

B,C,E

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **verdringen**, **overnemen**, **onbekommerd** en **bezorgd**.
- De leerlingen oefenen korte spreekbeurten houden over het thema 'Heb je hobby's'?

Materiaal

Klassikaal

- Wordweb 3, Woordspoor 3; Wordweb 4, Wordcluster 4 (gr. 8, Th. 3)
- Klassikale kaart spreekbeurten

Individueel

- beoordelingsblad spreekbeurten
- Werkboek 7, bladzijde 17 t/m 19

Betekenis van de woorden

verdringen:	Iemand of iets verdringen is iemand of iets van zijn plaats verdrijven om die zelf in te nemen. Bijvoorbeeld als je in de rij staat, verdring je de leerling voor je om op zijn/haar plaats te staan. Je duwt de leerling om op zijn/haar plaats te staan.
overnemen:	Als je iets van iemand overneemt, hoort het voortaan bij jou. Bijvoorbeeld je kunt een taak van iemand overnemen; je kunt ook slechte gewoontes van iemand overnemen; je kunt spullen van iemand overnemen. Dan zijn ze van jou.
onbekommerd:	Iemand die onbekommerd is, maakt zich nergens zorgen over. Bijvoorbeeld: Jossy wist dat het zou gaan regenen, maar toch speelde hij buiten. Het tegenovergestelde van onbekommerd is bekommerd en betekent: zich zorgen maken over iets.
bezorgd:	Iemand die bezorgd is, is bang dat er iets fout gaat. Bijvoorbeeld: Mijn vader is altijd bezorgd dat ik een ongeluk krijg.

Start**5**

U vraagt:

“Wie van jullie maakt zich zorgen over de natuur van Aruba, het aantal verkeersongelukken, de zwerfhonden, enzovoort?”

U kunt een schema maken op het bord. Daarna vraagt u:

“Wat voor zorgen hebben jullie?”

U kunt hiervan ook een Wordweb maken en een kort gesprek houden met de klas.

Daarna zegt u:

“Ik wil graag even iets vertellen over mijzelf. Toen ik in de zesde klas zat, zoals jullie nu, maakte ik me zorgen over van alles en nog wat. Bijvoorbeeld over mijn rapport, over de test om naar een andere school te gaan en over de nieuwe school waar ik naartoe zou moeten. Mijn broer zit heel anders in elkaar. Hij maakt zich helemaal nergens zorgen over. Vroeger niet en nu ook niet. Hij zegt altijd: “Waarom zou ik me druk maken? Je kunt beter plezier maken!””

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U vervolgt:

“Het lijkt me heel erg makkelijk om zo te zijn als mijn jongere broer. Hij maakt zich werkelijk nergens zorgen over. Zo iemand als mijn broer noem je **onbekommerd**.

Iemand die **onbekommerd** is, maakt zich nergens zorgen over. Iemand die **onbekommerd** is, is zorgeloos. Ik was juist niet **onbekommerd**. Ik was **bezorgd**. Iemand die **bezorgd** is, is bang dat er iets fout gaat. Ik was bijvoorbeeld altijd **bezorgd** dat mijn broer een ongeluk zou krijgen, juist omdat hij zo **onbekommerd** is!

Terwijl hij zorgeloos in de hoogste bomen klom, was ik ongerust dat hij eruit zou vallen. Ik maakte me vaak veel te veel zorgen om mijn broer.

Maar ja, nu is mijn kleine broer groot en ik hoef niet meer zo zorgzaam te zijn. Het is nu tijd voor mij om lekker **onbekommerd** te leven. Laat mijn broer maar eens een poosje **bezorgd** zijn!”

U houdt een kort gesprek over het verhaal samen met de leerlingen. U vraagt of ze ook zulke ervaring hebben. Daarna toont u Woordweb 4 en u bespreekt de nieuwe woorden. Tijdens de interactie geeft u extra aandacht aan de leerlingen die niet snel geneigd zijn de beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Iemand die **onbekommerd** is, maakt zich nergens zorgen over. Iemand die **bezorgd** is, doet dat juist wel. Hoe zit jij in elkaar? Vertel er iets over.
- Ik ben wel eens jaloers op iemand die **onbekommerd** door het leven gaat. Zo iemand maakt zich vrijwel nooit ergens zorgen over. Ik doe dat juist wel en kan nog wel eens ergens tegen op zien. Soms ligt er een hele stapel nakijkwerk. Ik zie er dan tegen op om eraan te beginnen. Zie jij wel eens ergens tegen op? Waar zie je dan zoal tegen op? En wat doe je eraan?

- Je vader of moeder of een ander volwassen familielid is vast wel eens **bezorgd** om iets wat jij doet of van plan bent te gaan doen. Waardoor raken anderen wel eens **bezorgd** om jou? En hoe ga jij daar mee om? Vind je het prettig of juist vervelend als iemand **bezorgd** is om jou?"

Vervolgens zegt u:

“Als je nou uitgekozen wordt om Prinses Maxima een bos bloemen aan te bieden, dan is niemand **bezorgd**. Iedereen is dan blij en vindt dat prachtig. Maar net op het moment dat je het wilt doen, grijpt iemand de bos bloemen uit je handen en zegt: “Ik doe het wel even voor je: “Hoe zou je dat vinden? Laat jij je zomaar aan de kant duwen? Laat jij je zomaar **verdringen**? **Verdringen** betekent iemand van zijn plaats weghalen of duwen en de plaats zelf nemen. Als het mij zou gebeuren, zou ik heel boos zijn. Ik zou Prinses Maxima die bloemen beslist zelf willen geven. Ik zou me dus niet laten **verdringen**. Maar ja, misschien ben jij wel heel verlegen en wil je liever dat iemand anders die bloemen geeft. Misschien wil je juist graag dat iemand die taak van je **overneemt**. Dat betekent dat iemand anders het doet in plaats van jou.”

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb 3. Nadat u de woorden uitgelegd hebt, gaat u een kort gesprek aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaring. U vertelt bijvoorbeeld dat u laatst in de winkel netjes op uw beurt wachtte en dat iemand u zomaar ging **verdringen** in de rij. Gelukkig had de meneer achter de toonbank het door en was u gewoon aan de beurt. U vertelt dat u te netjes bent om iemand te **verdringen**. In dezelfde winkel stond ook een oude dame in de rij met een zware boodschappentas. U hebt die zolang voor haar vastgehouden.

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- Hoe voelt het als iemand je van je plek **verdringt**? Beschrijf het eens.
- Hoe voelt het als iemand een moeilijk werk van je **overneemt**? Beschrijf het eens.
- Vaak is het druk bij de ijscowinkel. Je moet dan goed in de gaten houden wanneer je aan de beurt bent en luid en duidelijk zeggen welk ijsje je wilt, anders is je beurt alweer voorbij. Vertel eens, vind je het makkelijk om in de drukte iets te bestellen of laat jij je makkelijk **verdringen**?

U houdt een kort gesprek over al de nieuwe woorden in deze les en u neemt de opdrachten op bladzijde 18 en 19 van het Werkboek samen door met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Daarna zegt u:

“In les 1 hadden jullie geleerd om naar een spreekbeurt van mij over mijn hobby te luisteren en te evalueren. Vandaag **nemen** jullie dit **over** en gaan we luisteren naar de spreekbeurt over jullie hobby. Een aantal van jullie mag iets over zijn/haar eigen hobby vertellen. Ik zal aanwijzen wie. Na afloop van elke spreekbeurt mogen er vragen gesteld worden.”

Voordat u de leerlingen hun korte spreekbeurten laat houden, vraagt u aandacht voor het volgende:

“Ik wil graag dat iedereen in ieder geval in zijn of haar spreekbeurt het volgende doet:

- 1 Vertellen wat je hobby is.
- 2 Vertellen waarom je deze hobby hebt.
- 3 De belangrijkste dingen over je hobby vertellen.
- 4 Iets vertellen over wat je hebt meegenomen.”

Daarna laat u zoveel mogelijk leerlingen binnen de beschikbare tijd over hun hobby vertellen. Hierbij waakt u er wel voor dat de spreekbeurten niet te summier worden. U controleert telkens of de vier genoemde punten aan de orde zijn geweest. Na elke spreekbeurt mogen de overige leerlingen enkele vragen stellen aan de spreker. U vult na elke spreekbeurt het Beoordelingsblad spreekbeurten in.

U hoeft er niet naar te streven dat alle leerlingen aan de beurt komen. De spreekbeurtjes moeten namelijk niet te summier worden.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot kunt u de spreekbeurten evalueren met behulp van de Klassikale kaart spreekbeurten.

U besluit de les door af te spreken wanneer de leerlingen, die vandaag niet aan de beurt zijn gekomen, hun spreekbeurt gaan houden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 18 en 19

1

1 onbekommerd: geen zorgen, relaxt, onbezorgd bezorgd: bang zijn, je druk maken, stress

2 onbezorgd: 1, 3. bezorgd: 2, 4

2

1 verdringt

3 verdringen

2 overnemen

4 over te nemen

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de atletiek, de estafette, het team, individueel, zegevieren en ten onder gaan**.
- De leerlingen weten dat een taal aan verandering onderhevig is, onder andere door het overnemen van woorden uit andere talen.
- De leerlingen oefenen de betekenis van een aantal leenwoorden te kennen.
- De leerlingen oefenen de uitspraak van enkele Engelse en Franse woorden te vergelijken met die van Nederlandse woorden.
- De leerlingen oefenen kennis te maken met de schrijfwijze van enkele uit het Engels afkomstige werkwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 4; Woordweb 2, Woordspoor 2 (gr. 8, Th. 8)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 117 t/m 120
- Taalschrift
- Werkboek 7, bladzijde 20 t/m 23

Voorbereiding

- Woordenboeken (Van Dale Juniorwoordenboek)
- Youtube film: https://youtu.be/9Sbf_LcNWng "Estafettewedstrijd"

Betekenis van de woorden

de atletiek:	Atletiek is de naam voor een aantal sporten, zoals hardlopen, speerwerpen, hoogspringen en kogelstoten, verspringen.
de estafette:	Een estafette is een snelheidswedstrijd tussen verschillende ploegen. Ieder lid van een ploeg rent of zwemt een klein stukje. Daarna neemt een ander lid van de ploeg het over.
het team:	Een team is een groep mensen die samenwerken of samenspelen.
individueel:	Wat je individueel doet, doe je apart van de anderen. Je doet het alleen.
zegevieren:	Zegevieren betekent winnen.
ten onder gaan:	Als iets ten onder gaat, gaat het verloren. Als iemand ten onder gaat, verliest hij alles wat hij heeft.

Start**5**

U vraagt:

“Wie houdt van voetbal? Of je er nu van houdt of niet, voetbal houdt heel wat mensen bezig! Er zijn nogal wat voetbalclubs. Wie kan er een paar opnoemen? Wie is lid van een voetbalclub?”

U laat de leerlingen reageren. Zowel lokale als internationale voetbalclubs kunnen opgenoemd worden.

U kunt ze ook vragen om enkele teamsporten op te noemen en ook individuele sporten. U maakt dan twee Woordwebben: één voor teamsporten en één voor individuele sporten.

Kern – Instructie 1

15

U vervolgt:

“Soms staat een bepaalde ploeg jarenlang bovenaan op de lijst van de competities. Je weet niet beter dan dat zo'n ploeg wedstrijd na wedstrijd wint. Zo'n ploeg is gewend te **zegevier**. **Zegevier** betekent winnen. Maar ook een ploeg die de ene overwinning na de andere vierde, kan een keer **ten onder gaan**. Een voetbalclub die **ten onder gaat**, verliest steeds vaker wedstrijden. Zo zakt hij steeds een plaatsje op de ranglijst, net zo lang tot alle fans de club vergeten zijn.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb 2. U gaat een kort gesprek aan met de leerlingen over de nieuwe woorden. U kunt de volgende vragen stellen:

- Voor sommige mensen is het heel belangrijk om een wedstrijd te winnen. Zij willen **zegevier**, koste wat kost. Anderen maakt het niet veel uit. Zij vinden dat het maar een spelletje is. Wil jij bij spelletjes of wedstrijden graag winnen of maakt het jou niet zo veel uit?
- Sommige dieren **gaan ten onder** als ze niet genoeg eten en drinken krijgen. Vooral de dieren die in het wild leven. Als het heel erg droog weer is, kunnen ze maar heel weinig water of voedsel krijgen. Wat zou jij hieraan kunnen doen?
- Onkruid **zegeviert** vaak over andere planten, die **gaan ten onder**. Wat kun jij dan doen om die planten, die geen onkruid zijn, te redden?

U zegt:

“Zoals we zagen zijn er verschillende voetbalclubs, maar er zijn ook andere sporten zoals **atletiek**. **Atletiek** is de naam voor een aantal sporten, zoals hardlopen, speerwerpen, verspringen, hoogspringen en ook kogelstoten. Deze atletieksporten worden allemaal **individueel** beoefend. Wat je **individueel** doet, doe je apart van de anderen. Bijvoorbeeld: bij hoogspringen springt er altijd maar één tegelijk. Er is ook een atletieksport die je met meer mensen doet. Dit is **de estafette**. **De estafette** is een hardlooptwedstrijd tussen verschillende ploegen.

Ieder lid van een ploeg legt telkens een stukje af en geeft dan de beurt aan een ander lid van de ploeg. Een sport die je met een ploeg beoefent, heet een teamsport, zoals voetbal, basketbal en baseball. De ploeg is het **team**."

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van Woordweb 4. U gaat een kort gesprek aan met de leerlingen. U vertelt iets over uw eigen voorkeur voor hetzij een teamsport, hetzij een individuele sport. U licht uw voorkeur ook toe. U kunt ook de volgende vragen stellen:

- Welke sport beoefen jij? Is dat een atletieksport?
- Is het een teamsport of een **individuele** sport?
- Zou jij op **atletiek** willen? Waarom wel of waarom niet?

U vertoont de film over estafettewedstrijd, zodat de leerlingen een idee krijgen van wat een estafettewedstrijd kan zijn.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Daarna zegt u:

"Daarnet hadden we het over teamsport. Het woord '**team**' is een vreemd woord die ook in het Nederlands gebruikt wordt. Het woord wordt anders uitgesproken dan de Nederlandse woorden. Het is een woord uit het Engels. Ze zeggen wel dat taal leeft. Daarmee wordt bedoeld dat de taal steeds verandert. Er verdwijnen woorden en er komen nieuwe woorden bij. Dat komt omdat het leven ook verandert: er worden dingen uitgevonden en andere dingen worden niet meer gebruikt. Daar horen woorden bij. Ook komen woorden uit een andere taal zoals het Engels. Lees nu even voor jezelf de tekst op bladzijde 117 van het Taalleesboek."

Nadat de leerlingen de tekst voor zichzelf gelezen hebben, behandelt u de opdrachten op bladzijde 118 samen met de leerlingen.

Daarna schrijft u op het bord:

de hobby

de liefhebberij

U vraagt nu de leerlingen hierop te reageren. Mogelijke reacties zijn: deze woorden betekenen hetzelfde, 'hobby' is een Engels woord en 'liefhebberij' is een Nederlands woord. U zegt:

"Als mensen die aan spelletjes op de tv doen, voorgesteld worden aan de kijkers, dan wordt hun vaak gevraagd wat ze in hun vrije

tijd doen. Wordt er dan meestal gevraagd 'Welke hobby's heb je?' of 'Welke liefhebberijen heb je?' (hobby's)

U legt uit dat sommige woorden een tijdlang veel gebruikt kunnen worden (zoals liefhebberij), maar op een gegeven moment kunnen woorden worden verdrongen door een ander (in dit geval door hobby). Hoe dat komt is niet altijd duidelijk. Het is wel gebeurd dat bepaalde woorden helemaal uit de taal verdwenen zijn. Heel vroeger betekenden de woorden 'sacaboy' en 'yoncuman' jongeman. Maar deze woorden worden tegenwoordig niet meer gebruikt.

Daarna behandelt u de opdrachten op bladzijde 119 en 120 samen met de leerlingen. Vervolgens laat u de schrijfwijze van enkele aan het Engels ontleende werkwoorden in het Engels en in het Nederlands vergelijken. U schrijft het volgende op het bord en vraagt aan de leerlingen wat hieraan opvalt. Zonodig helpt u ze op weg:

to finish – finished – finished
finishen – finishte – gefinisht

Belangrijk is dat de leerlingen inzien dat de bovenste werkwoordsvorm in het Engels gebruikt wordt en dat de onderste de vernederlandste versie hiervan is. In het Nederlands worden werkwoorden uit het Engels dus net zo geschreven als gewone Nederlandse werkwoorden. Ter vergelijking schrijft u er een voorbeeld onder:

vissen – viste – gevist

Omdat je in 'finishte' een 't' hoort. Wordt 'gefinisht' ook met een 't' geschreven. U geeft nog een voorbeeld:

to barbecue – barbecued – barbecued
barbecueën – barbecuede - gebarbecued
roeien – roeide – geroeid

U vervolgt:

"Ook hier geldt: je hoort een 'd' in 'barbecuede', daarom schrijf je ook een 'd' in het voltooid deelwoord 'gebarbecued'."

Desgewenst kunt u nog enkele voorbeelden geven van werkwoorden uit opdracht 4 op bladzijde 120.

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 119 en 120 en de opdrachten op bladzijde 21 t/m 23 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 120

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en eventuele moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden bij de opdrachten.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 21 t/m 23

1

zegevieren: *RCA; Federer; Macuarima*
 ten onder gaan: *Estrella; Gonzalez; Primavera*

2

1 kijk	4 individueel antwoord
2 individueel antwoord, waarschijnlijk 'ja'	5 de estafette, het team, individueel
3 idem	

Taalleesboek 2, bladzijde 118 t/m 121

1

- 1 Dat kan komen omdat de voorwerpen die bij die woorden gebruikt worden niet meer gemaakt en gebruikt worden.
- 2 Er worden uitvindingen gedaan waarvoor nieuwe woorden nodig zijn.
 Er worden woorden uit andere talen overgenomen. Meestal voor dingen waar in het Nederlands geen goed woord voor bestaat.

2.1 en 2.2**Nederlandse woorden**

demping
 rechtstreeks
 pet
 snoepgoed
 leef
 toeter
 stro
 les
 zoekoe

Engelse woorden

camping
 cornflakes
 flat
 grapefruit
 safe
 scooter
 show
 stress
 tissue

kampeerplaats
 geroosterde maïsvlokken
 woning in hoog gebouw
 gele, bittere vrucht
 brandkast
 motorvoertuig
 voorstelling
 spanning
 doekje van papier

3

cadeau, trottoir, toilet, surprise, diner, café, souvenir, affiche, eau de cologne

4

1 scoren   3 checken   5 racen, finishen

2 faxen   4 plannen   6 barbecueën

extra 5

eigen zinnen met de aangegeven werkwoordsvormen

extra 6.1

Van Dale Juniorwoordenboek:

fouilleren: aan iemands kleren voelen of hij verboden dingen bij zich heeft, bijvoorbeeld wapens en drugs

foyer: een ruimte in een bioscoop of theater. Je kunt er wat drinken in de pauze

fraude: bedrog, bijvoorbeeld het zetten van een valse handtekening

extra 6.2

Deze woorden komen uit het Frans.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **bewonderen, bespotten, minachten, confronteren, bot** en **pijnlijk**.
- De leerlingen oefenen dialogen schrijven met de kenmerken van de spreektaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Wordcluster 4; Woordweb 3, Woordspoor 3 (gr. 8, Th. 11)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 121 en 122
- Taalschrift
- Werkboek 7, bladzijde 24 t/m 29

Betekenis van de woorden

bewonderen:	Als je iemand bewondert, vind je hem heel erg mooi, knap of goed. Je kijkt tegen hem op.
bespotten:	Als je iemand bespot, maak je hem belachelijk.
minachten:	Als je iemand minacht, laat je merken dat je hem niet veel waard vindt. Je kijkt neer op hem.
confronteren:	Als je wordt geconfronteerd met iets, krijg je te maken met iets wat je niet leuk vindt. Bijvoorbeeld: Ik vond het hoog tijd om mijn tandarts te confronteren met het feit dat zijn mond stinkt!
bot:	Als je bot bent, ben je onvriendelijk en onbeleefd. Bijvoorbeeld: Ik zei op een botte manier tegen mijn tandarts: "Jij stinkt wel heel erg uit je bek, zeg!"
pijnlijk:	Iets wat pijnlijk is, is moeilijk, lastig, vervelend. Bijvoorbeeld: Mijn tandarts vond het pijnlijk om te horen dat zijn mond stonk.

Start**5**

U vraagt:

"Wie van jullie laat wel eens per ongeluk een harde boer in een situatie waarin dat niet zo fatsoenlijk is?"

U wacht de antwoorden even af.

Kern – Instructie 1**15**

Dan zegt u:

"Ik heb iemand gekend die telkens keiharde boeren liet. Op een gegeven moment begon het mij te vervelen.

Ik vond het lastig. Dus besloot ik die persoon ermee te **confronteren**. Als iemand wordt **geconfronteerd** met iets, krijgt hij te maken met iets wat niet leuk is. Leuk of niet, ik zei er iets van. Ik zei: "Kun je eens stoppen met dat smerige boeren laten?"

Dat was misschien wel een beetje **bot** van mij, maar ik had er ook genoeg van! Als je **bot** bent, ben je onvriendelijk en onbeleefd. Ik had misschien beter kunnen vragen: "Het valt me op dat je veel boeren laat. Heeft dat misschien een oorzaak?"

Die persoon vond het **pijnlijk** dat ik zo **bot** was. Want wat bleek, hij kon niets doen aan dat boeren laten. Het had te maken met zijn gezondheid. Dat vond ik **pijnlijk**. Ik dacht dat hij het deed om lollig en grappig te zijn."

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. U houdt een kort gesprek aan met de leerlingen. U kunt bijvoorbeeld vertellen over de luizencontroles in de klas:

"Ik vind het niet goed om iemand die luizen blijkt te hebben, daarmee in de klas te **confronteren**. Het is heel **pijnlijk** voor zo iemand als iedereen weet dat hij of zij degene is die luizen heeft."

Daarna vraagt u naar de ervaringen van de leerlingen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Iedereen ruikt wel eens niet zo fris uit zijn of haar mond. Als dat een keer gebeurt, is het niet zo erg. Als het telkens gebeurt, wil je er misschien iets van zeggen, pijnlijk of niet. Hoe pak jij het aan: **confronteer** jij diegene ermee? Zo nee, waarom niet en wat doe je dan? Zo ja, doe je dat dan op een vriendelijke manier of op een **botte** manier?
- Het kan heel **pijnlijk** zijn om ergens onterecht mee **geconfronteerd** te worden. Stel bijvoorbeeld dat jij wordt beschuldigd van het stelen van iets. Je wordt dan **geconfronteerd** met een beschuldiging. Dat is niet leuk. Zeker wanneer jij het niet gedaan hebt.

Het is natuurlijk helemaal **pijnlijk** als je wordt **geconfronteerd** met een beschuldiging waar je vriendjes of vriendinnetjes bij zijn. Ben jij wel eens op een **pijnlijke** manier met iets soortgelijks **geconfronteerd**? Vertel er iets over.

- De één kan beter met tegenslagen en teleurstellingen omgaan dan de ander. Bijvoorbeeld: de logeerpartij waar jij je op verheugde kan niet doorgaan, je krijgt op je verjaardag niet dat waar je zo op hoopte, je wordt niet uitgenodigd voor dat leuke feestje, enzovoort. Hoe reageer jij als je wordt **geconfronteerd** met een teleurstelling of met een tegenslag? Kun je over een voorbeeld vertellen?

U herhaalt de nieuwe woorden en u vervolgt:

“Wat ook **pijnlijk** kan zijn is als je zelf **bespot** wordt of iemand anders. Je **bespot** iemand als je hem of haar belachelijk maakt. Je zegt iets waardoor die ander zich heel ongemakkelijk gaat voelen, bijvoorbeeld: “Wat heb je grote oren, zeg.”

Ook als je neerkijkt op iemand is dat **pijnlijk**, want je **minacht** hem of haar. Je laat merken dat je hem of haar niet veel waard vindt, bijvoorbeeld als je neerkijkt op een vriendin die je niet leuk vindt. In plaats daarvan kan je iemand **bewonderen**. Als je iemand **bewondert**, vind je hem of haar heel erg goed of knap of mooi. Je kijkt op naar die persoon. Ik **bewonder** jullie allemaal omdat jullie altijd zo goed opletten. Je bewondert een vriend, omdat hij heel goed kan kitesurfen.”

U laat Woordweb 4 zien en u bespreekt deze. U gaat een gesprek aan met de leerlingen over de nieuwe woorden. U stelt de volgende vragen:

- “Iedereen heeft wel iemand die hij **bewondert**. Soms is het iemand die je kent, soms is het iemand die je niet persoonlijk kent, maar iemand die beroemd is. Wie **bewonder** je zoal? Vertel er iets over.” (U inventariseert de genoemde namen op het bord.)
- “Laat je blijken dat je die persoon **bewondert** en hoe doe je dat dan?”
- Het tegenovergestelde is dat kinderen elkaar wel eens **bespotten**. Waarom doen ze dat? Wat zeggen ze dan? Hoe voelt het als je **bespot** wordt?” (of zo’n gesprek mogelijk is, is natuurlijk afhankelijk van de sfeer in de groep)

U herhaalt de nieuwe woorden en u bespreekt de opdrachten op bladzijde 25 t/m 29 van het Werkboek met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Daarna zegt u:

“Daarnet hadden we het over hoe je iemand kunt **confronteren** als hij telkens boerde. Je kon het op een **botte** manier doen, maar ook op een nettere manier. Op de nette manier was: “Het valt me op dat je veel boeren laat. Heeft dat misschien een oorzaak?”

Dat noemen we dan spreektaal. Op bladzijde 121 van het Taalleesboek zien we een tekst waar ook spreektaal in voorkomt.”

U leest het verhaal ‘Schaatsen’ op bladzijde 121 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen. Daarna geeft u leesbeurten. U gaat na of alle woorden uit de tekst begrepen worden. U vraagt aan de leerlingen of ze het woord ‘huiveren’ begrijpen. (een trilling door het lichaam voelen)

Daarna zegt u:

“We gaan kijken waar in de tekst spreektaal voorkomt en hoe je dat kunt zien.”

U zet de cijfers 1 tot en met 7 onder elkaar op het bord. Het verhaal wordt zin voor zin gelezen. U zegt:

“Het gaat om kenmerken van spreektaal. Wat zien we in regel 1?”

Het gaat hier om de aanhalingstekens. U vult in op het bord:

1 “...?”, vroeg ... (aanhalingstekens, manier 1)

U zegt:

“Dat is het eerste kenmerk van spreektaal dat we gevonden hebben.”

Zo gaat u verder:

- Regel 2: de zin is niet af. (‘Eh’ mag benoemd worden als uitroep) De spreker wordt niet genoemd.
- Regel 7: “...”, zei Marleens moeder, “...”. (‘Nou’ is een uitroep)
- Regel 8 en 9: Marleen huiverde: “...” (‘Brr’ is een uitroep; ‘hartstikke’ is een spreektaalwoord.) (In regel 22 staat een nog duidelijker Voorbeeld.)

- Regel 11: de spreker wordt niet genoemd.

Ieder nieuw gevonden kenmerk schrijft u op het bord. De leerlingen schrijven mee in hun Taalschrift:

- 2 zin is niet af (halve zin)**
- 3 uitroep**
- 4 spreektaalwoord (hartstikke, etterbakken)**
- 5 de spreker wordt niet genoemd**
- 6 "...", zei Marleens moeder, "..."** (aanhalingstekens, manier 2)
- 7 Marleen huiverde: "...".** (aanhalingstekens, manier 3)

Na de inventarisatie wijst u op regel 3.

U vraagt:

“Waarom zal de schrijver dat hebben opgeschreven?” (Dat kan de lezer niet zien, het verhaal wordt er levendiger door.)

“Soms laat de schrijver ook wel eens iets weg, bijvoorbeeld wie er spreekt. Dan is het duidelijk genoeg wie er aan het woord is of het is niet nodig dat te weten (regel 11). Het verhaal leest daardoor sneller en de leessnelheid verhoogt de ‘spanning.’”

U laat nu regel 4 nog eens lezen. U vestigt de aandacht op ‘lachte’. Wat had er ook kunnen staan? (zei ze lachend). Het verhaal leest sneller als er ‘lachte’ staat.

U vraagt de leerlingen of ze in het verhaal nog meer van zulke voorbeelden hebben gezien. (regel 8: ‘Marleen huiverde’ in plaats van ‘zei Marleen mompelend’)

Tot slot wijst u erop dat in plaats van het werkwoord ‘zeggen’ voor de afwisseling ook nog andere werkwoorden kunnen worden gebruikt, zoals ‘antwoorden’ (regel 10 en 23) en ‘vragen’. U schrijft dit op het bord als punt 8 en laat dit dan de leerlingen overnemen in hun Taalschrift:

- 8 niet steeds ‘zeggen’ gebruiken, maar ook: lachen, huiveren, antwoorden, vragen, enzovoort**

U bespreekt de opdrachten 1.1 en 1.2 op bladzijde 121 en opdracht 3 op bladzijde 122 van het Taalleesboek. U helpt de leerlingen op weg met opdracht 1 op bladzijde 19 van het Werkboek door de eerste paar zinnen gezamenlijk te doen. De leerlingen gaan daarna zelfstandig aan het werk. U biedt hulp waar nodig is.

extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 122 en 123

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en de eventuele moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden bij de opdrachten.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 2, bladzijde 121

1.1

1 “..”, zei hij   2 hij zei: “..”   3 “Kom hier”, zei hij, “dan ...”

1.2

mogelijke antwoorden: zinnen zijn niet af; uitroepen; minder nette woorden

Extra oefening, Taalleesboek 2, bladzijde 122 en 123

extra 4

een zelfgeschreven telefoongesprek over het gegeven onderwerp Zijn er spreektaalkenmerken zoals onvolledige zinnen, uitroepen en dergelijke gebruikt?

extra 5

een zelfgeschreven telefoongesprek over het gegeven onderwerp Zijn er spreektaalkenmerken zoals onvolledige zinnen, uitroepen en dergelijke gebruikt?

extraplus 6

drie eigen zinnen waarin een uitroep voorkomt

Werkboek 7, bladzijde 25 t/m 29

1

- 1 *geconfronteerd met iets of iemand: b,c,e*
 2 *a Gabriël en John werden geconfronteerd met een boze buurman.*
b Menno werd geconfronteerd met een naar bericht.
c Jonathan werd geconfronteerd met een slecht rapport.

2

kruisje bij zinnen: a; c; d; f

3

iemand bewonderen, bespotten, minachten

4

resultaat = lijstje van personen die de leerlingen het meest bewonderen en top 3 personen die de leerlingen het meest bewonderen

5

Ze liepen door de schooldeur naar buiten.

“Heb je zin om vanmiddag bij mij te komen spelen?”, vroeg Joost. (1,8)

“Ik kan niet. Ik moet naar AZV”, antwoordde Michiel. (1,8)

AZV, wist Joost, was de atletiekvereniging

“Ach, wat jammer. We hadden misschien ...” (2,3,5)

“Ik moet de estafette trainen, voor zaterdag”, zei Michiel. (1)

Joost keek opzij.

“Is dan de wedstrijd?” (5)

Michiel knikte.

“Ze hebben je dus toch in het team gekozen”, riep Joost uit. (1,8)

“Gefeliciteerd!” (3,5)

want het was niet zeker geweest of Michiel snel genoeg was

Er moest uit negen jongens gekozen worden.

Maar hij had het dus gehaald.

Gek eigenlijk, dacht Joost, atletiek is een hartstikke individuele sport, en toch hoort hij in een team.

“Ga mee, vanmiddag”, stelde Michiel voor. (1,8)

“Eh ...”, begon Joost. “Je bedoelt ...” (2,3,6,8)

“Ja. Er zijn vast hartstikke veel mensen, veel ouders natuurlijk. Heb je zin?” (4,5)

Joost aarzelde.

“Ik weet niet of ik mag. Ik bel je wel. Oké?” (4,5)

“Dan wel graag vóór kwart over één, ze zijn berestremg met op tijd zijn.” (4,5)

Joost knikte: “Goed. Ik bel je meteen. Als ik 't weet.” (7,8)

“Tot dan, hè!” (3,5)

Ze zwaaiden en liepen toen ieder hun eigen straat in.

Opmerking

Er mag niet van de leerlingen verwacht worden dat ze alle kenmerken gevonden hebben. Spreek uw waardering uit voor wat ze zelf vinden.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *heid*.
- De leerlingen oefenen het schrijven en herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *-den*-werkwoorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 30 t/m 32
- Spellinghulp

Vorbereiding

- U schrijft de volgende woorden voor de les op het bord: club, cup, team, training, keeper, goal, interview, lunchen, T-shirt, jack, show.

Opmerking:

Lesdoel 1 wordt voor het eerst behandeld. Het wordt hier aangeboden in combinatie met lesdoel 2. Lesdoel 2 is in les 5 ook al aan bod gekomen.

Bij lesdoel 3 wordt een begin gemaakt met de persoonsvorm enkelvoud in de tegenwoordige tijd van *den*- en *ten*-werkwoorden. Het gaat hier uitsluitend om de vormen met *ik* en *de ander* als onderwerp.

Start**5**

U zegt:

“In les 5 hebben we woorden zoals *waarheid* geschreven. Wie weet nog wat hierbij de moeilijkheid was? (Als je */heit/* hoort aan het eind van een woord(deel), schrijf je altijd *heid*.)

U vraagt de leerlingen vijf woorden op */heit/* te bedenken en bij opdracht 1, op bladzijde 30 van het Werkboek op te schrijven. U inventariseert hiervan ongeveer tien woorden op het bord. U wijst hierbij steeds op *heid*. (Je hoort */heit/*, maar je schrijft *heid*.) U wijst erop dat enkele van deze woorden verlengd kunnen worden. (snelheid-snelheden, bijzonderheid-bijzonderheden)

Kern – Instructie 1**15****Stap 1**

U wijst op de woorden die u voor de les op het bord hebt geschreven. U vraagt de leerlingen uit welke taal deze woorden komen. (de Engelse taal) Vervolgens leest u de woorden hardop voor. Enkele leerlingen doen dit na. Het gaat er hierbij om dat de uitspraak bij de leerlingen bekend wordt voor zover dit nog niet het geval is. U wijst vervolgens op de spellingsmoeilijkheden in deze woorden.

Stap 3

De leerlingen bekijken en lezen de woorden op het bord nog een keer. Daarna bedekt u ze en geeft u een woorddictee. De leerlingen schrijven de woorden op bij opdracht 2 op bladzijde 24 van het Werkboek. U gebruikt hiervoor de volgende zinnen:

- 1 Na **de training** kreeg de journalist **de gelegenheid** enkele spelers een kort **interview** af te nemen.
- 2 Alle spelers droegen een **jacket** over hun **T-shirt** om geen kou te vatten.
- 3 De **keeper** zei dat hij met geen **mogelijkheid** kon voorspellen of **de club** dit jaar **de cup** zou winnen.
- 4 Het hele **team** was er klaar voor, maar als je even niet oplet, had je zo een **goal** tegen.
- 5 Na een kwartier riep **de trainer**: "Oké jongens, genoeg gepraat, **de show** is voorbij! We gaan nu eerst **lunchen**."

Kern – Instructie 2

20

Stap 1

U vraagt de leerlingen een *-ten-*werkwoord, een *-den-*werkwoord en een ander werkwoord te bedenken. U schrijft de bedachte werkwoorden in schema op het bord. Bijvoorbeeld:

<i>ten-</i>werkwoorden	<i>den-</i>werkwoorden	andere werkwoorden
praten	branden	lezen
vluchten	schudden	botsen
storten	worden	stoppen

Stap 2

U vraagt waarom het belangrijk is om te weten of het een *ten-*, een *den-* of een ander werkwoord is. (De *ten-* en de *den-*werkwoorden schrijf je in de verleden tijd, wanneer er geen klankverandering is, met *tt* of *dd*.)

U laat de leerlingen van alle bedachte werkwoorden een verledentijdsvorm opschrijven. Dit mag zowel de enkelvoudsvorm als de meervoudsvorm zijn.

Stap 3

U zegt:

"Bij *-ten-* en *-den-*werkwoorden in de verleden tijd moet je altijd goed opletten. Maar bij *-den-*werkwoorden in de tegenwoordige tijd ook! Want die worden anders geschreven dan we tot dusver hebben geleerd. De persoonsvorm enkelvoud van *-den-*werkwoorden schrijf je in de tegenwoordige tijd met *d* of met *dt* aan het einde."

U schrijft de volgende voorbeelden op het bord:

Ik word morgen elf jaar.

Bart schudt zijn hoofd.

U legt uit:

“ Je ziet hier *word* met een *d* aan het einde en *schudt* met *dt* aan het einde. De regel is: Als er *ik* in de zin staat schrijf je de persoonsvorm enkelvoud van *den*-werkwoorden in de tegenwoordige tijd met een *d* aan het einde. En als er geen *ik* in de zin staat, schrijf je de persoonsvorm met *dt*.”

Opmerking:

We gaan hier bewust nog niet in op die zinnen waar *jij/je* achter de persoonsvorm staat. Ook de gebiedende wijs enkelvoud behandelen we later.

Stap 4

U oefent deze regel met de leerlingen. U zegt steeds een zin en de leerlingen moeten aangeven of de persoonsvorm met *d* of met *dt* wordt geschreven. Vervolgens vullen ze de persoonsvorm in bij opdracht 3, op bladzijde 25 van het Werkboek.

- 1 Morgen **wordt** Fleur 3.
- 2 Dan **schud** ik haar de hand.
- 3 Wanneer **word** ik eigenlijk twaalf?
- 4 Wie **schudt** mij dan de hand?
- 5 Mijn vader **rijdt** vaak te hard.
- 6 Dan **vind** ik hem een stommerd.
- 7 Het vliegtuig **landt** een kwartier te laat.
- 8 Ik **houd** daar niet zo van.
- 9 Ik **antwoord** op een vraag van de juf.
- 10 Mijn vader **antwoordt** op een vraag van mijn moeder.

Stap 5

U neemt met de leerlingen het schema door bij opdracht 4, op bladzijde 31 van het Werkboek. De leerlingen maken vervolgens opdracht 5 op bladzijde 32 van het Werkboek in tweetallen. U geeft de leerlingen als tip mee dat ze de persoonsvorm-kaart bij het maken van deze opdracht gebruiken en dat ze samen overleggen waarom ze voor een bepaald antwoord kiezen.

Afsluiting

5

De leerlingen nemen bladzijde 6 van de Spellinghulp voor zich. In tweetallen spelen ze het spel galgje met woorden uit de categorie *Leenwoorden uit het Engels*.

Didactische tip

Ook al draait het in deze lessen om de juiste spelling, besteed ook aandacht aan de betekenis van de woorden. Loop bijvoorbeeld tijdens het bespreken van de opdracht kort de woorden door en gebruik de woorden in een zin, waardoor ze betekenis krijgen.

Antwoorden

Werkboek 7, blz 30 t/m 32

1 en 2

De antwoorden staan in de les.

3

- 1 Morgen **wordt** Fleur 3.
- 2 Dan **schud** ik haar de hand.
- 3 Wanneer **word** ik eigenlijk twaalf?
- 4 Wie **schudt** mij dan de hand?
- 5 Mijn vader **rijdt** vaak te hard.
- 6 Dan **vind** ik hem een stommerd.
- 7 Het vliegtuig **landt** een kwartier te laat.
- 8 Ik **houd** daar niet zo van.
- 9 Ik **antwoord** op een vraag van de juf.
- 10 Mijn vader **antwoordt** op een vraag van mijn moeder.

5

- 1 Floor **verveelt** zich.
- 2 Ze **rijdt** een rondje op haar fiets over het grasveld.
- 3 Daar **vindt** ze ook niets aan.
- 4 Yasmin **houdt** vakantie in het buitenland en Twan moet zijn moeder helpen.
- 5 Floor **kijkt** verveeld naar boven.
- 6 Dan ziet ze een luchtballon die langzaam **daalt**.
- 7 Een poosje later **landt** hij op het gras.
- 8 Meteen **wordt** de ballon omringd door nieuwsgierige mensen.
- 9 De man van de ballon zegt: "Het gas is op. De brander **brandt** niet meer."
- 10 "Kan ik hier ergens bellen? Dan **word** ik gehaald."

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **fataal, de sensatie, het risico, de blessure, de botbreuk, de kneuzing** en **de kramp**.
- De leerlingen oefenen het opschrijven van het verkleinwoord van zelfstandige naamwoorden in enkel- of meervoud en het constateren dat het soms niet gaat.
- De leerlingen oefenen met de verkleiningsuitgang -kje bij sommige zelfstandige naamwoorden die eindigen op -ng.
- De leerlingen oefenen het inzien dat verkleinwoorden samengestelde woorden zijn van het type woord + woorddeel.
- De leerlingen oefenen zich bewust te worden van het effect van verkleinwoorden in het taalgebruik.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Wordcluster 5; Woordweb 4, Woordspoor 4 (gr. 8, Th. 2)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 128 t/m 130
- Taalschrift
- Werkboek 7, bladzijde 33 t/m 37

Betekenis van de woorden

fataal:	Iets is fataal als het heel vervelende gevolgen heeft of zelfs doden. Het ongeluk was fataal. Er vielen drie doden.
de sensatie:	Sensatie betekent grote opwinding, omdat er iets spannends of iets ergs gebeurt. De brand zorgde voor veel sensatie in de straat.
het risico:	Een risico is een kans op gevaar of op iets vervelends. Als je een risico neemt, weet je dat er iets fout kan gaan. Als je zonder uitkijken oversteekt, loop je het risico aangereden te worden.
de blessure:	Een blessure is een zere plek of een wond. Een blessure kun je bij het sporten oplopen.
de botbreuk:	Een botbreuk is een gebroken bot. Bijvoorbeeld: Lorena viel van het paard en liep een botbreuk op. Haar been was gebroken.
de kneuzing:	Een kneuzing is een plaats op je lichaam waar iets tegenaan heeft gedrukt of gestoten. Je krijgt op de plaats van een kneuzing vaak een blauwe plek. Bijvoorbeeld: Tommy kreeg tijdens de voetbalwedstrijd de bal tegen zijn gezicht. Hij liep een kneuzing op; de volgende dag had hij een blauw oog.
de kramp:	Bij kramp trekken je spieren zich samen. Je kunt dat niet tegenhouden. Kramp doet pijn. Bijvoorbeeld: Francis kreeg bij het zwemmen kramp in haar kuit.

Start	5
-------	---

U zegt:

“Vaak lezen we in de krant of horen we op het nieuws dat er kinderen zijn die gevaarlijke dingen doen waardoor er ongelukken gebeuren. Wie heeft eens een ongeluk gehad waarbij je misschien een arm of een been hebt gebroken of iets anders hebt opgelopen?”

U laat de leerlingen reageren en u kunt een woordkast maken.

Kern – Instructie 1	15
---------------------	----

Daarna leest u het volgend krantenbericht voor:

“Twee jongens van dertien jaar zijn gistermiddag op de oude hijskraan op het haventerrein geklommen. Door de harde wind viel één van hen naar beneden.

De politie en de ambulance waren er snel bij. De jongen heeft de val wonder boven wonder overleefd. De brandweer moest er ook bij om de andere jongen van de hijskraan af te halen. Hij durfde niet meer naar beneden.

Toen iemand vroeg wat zij daarboven zochten, zei de jongen: “We vonden het gewoon spannend!”

U vervolgt:

“De jongens hebben erg veel geluk gehad. Het had maar een haartje gescheeld of dit avontuur was **fataal** afgelopen. Als iets **fataal** afloopt, gebeuren er heel slechte dingen. Er kunnen zelfs mensen doodgaan. De valpartij was de ene jongen bijna **fataal** geworden, hij kon doodgaan.

Wat zochten die jongens toch, daar boven op die hijskraan? Ze vonden het gewoon spannend, zei de één. Als je gek bent op spanning, ben je gek op **sensatie**. **Sensatie** betekent: grote opwinding omdat er iets spannends of ergs gebeurt. Nou, deze jongens hebben voor heel wat opwinding en opschudding gezorgd. Ze zochten **sensatie** en ze kregen het! **Sensatie** zoeken is vaak gevaarlijk. Kijk maar naar deze jongens. De kans dat dit avontuur slecht zou aflopen, was van tevoren al heel groot.

De kans dat er iets vervelends met je gaat gebeuren, door op de hijskraan te klimmen. **Het risico** dat de klimpartij fataal zou

aflopen, was nog eens extra groot, omdat het hard waaide. De jongens zochten **sensatie** en liepen daarbij groot **risico** op een **fatale** afloop.”

U laat Woordweb 5 zien. U vraagt wat hier **de sensatie** is. En welk **risico** wordt hier gelopen?

U kunt het Woordweb samen met de leerlingen uitbreiden aan de hand van een gesprek. U stelt de volgende vragen:

- “Na een **fataal** ongeluk, waarbij zelfs doden vallen, komen er vaak nieuwsgierige mensen kijken naar wat er gebeurd is. Zij zoeken **sensatie**. Wat vind jij daarvan?”
- Neem jij wel eens een gevaarlijk **risico**? Bijvoorbeeld bij fietsen, oversteken, ergens in klimmen, in een oude ijskast schuilen, enzovoort. Vertel er eens over.”

Daarna gaat u verder:

“Die jongen die gevallen was van die hijskraan kon een **blesure** krijgen of een **botbreuk** oplopen. Zo ook als je ruw aan het stoeien bent of rent en struikelt, kun je je gemakkelijk bezeren. Je krijgt dan een zere plek of een wond. Dat noemen we **de blesure**. Een **blesure** kun je ook oplopen tijdens het sporten. Een voorbeeld van een ergere **blesure** is een **botbreuk**. Een **botbreuk** is een gebroken bot. Nogal wat kinderen lopen een **botbreuk** op als ze ergens van vallen, bijvoorbeeld bij paardrijden. Ze breken bijvoorbeeld een been of een pols. Paardrijden is dus een blesuregevaarlijke sport. Je kunt met sporten ook een **kneuzing** oplopen. **De kneuzing** is een plaats op je lichaam waar iets tegenaan heeft gedrukt of gestoten. Je krijgt op de plaats van een **kneuzing** vaak een blauwe plek.

Voetballers lopen vaak **kneuzingen** op. Bijvoorbeeld als ze de bal vol in hun gezicht krijgen. Dan hebben ze de volgende dag een blauw oog. Maar wat dacht je van **kramp** onder het sporten? Ook niet leuk! Bij **kramp** trekken je spieren zich samen. Je kunt dat niet tegenhouden. **Kramp** doet pijn. Mensen krijgen wel eens **kramp** bij het zwemmen. Dat kan heel gevaarlijk zijn. Nou, wie heeft er nog zin in sporten? U vertelt ook bijvoorbeeld dat u wel eens **kramp** hebt ervaren tijdens het zwemmen of iets hebt gebroken of gekneusd.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 4.

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Wie van jullie heeft er wel eens een **blesure** opgelopen, zoals een **botbreuk** of een **kneuzing**? Vertel er iets over (hoe het kwam, hoe verliep het).
- Wie heeft er wel eens **kramp** in een spier gehad? Bijvoorbeeld onder het zwemmen? Wat heb je gedaan en hoe voelde dat?

U herhaalt de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 4 (gr. 8) en Woordweb 5 (gr. 7).

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“Als je nou een klein stootje hebt gehad of je lichaam ergens even hebt gedrukt, krijg je een kneusje. Kneusje is het verkleinwoord van **kneuzing**, omdat het klein is en niet erg pijnlijk is.”

Daarna schrijft u op het bord:

verkleinwoorden

U vraagt wat dit zijn. Mochten de leerlingen het niet weten, dan helpt u ze op weg. Samen met de leerlingen noemt u een paar verkleinwoorden op en u schrijft die op het bord, van elke categorie minstens één: -je, -tje, -pje, -etje.

U vraagt ook het verkleinwoord van enkele woorden in het meervoud te noemen, bijvoorbeeld:

huizen – huisjes

kralen – kraaltjes

Daarna zegt u:

“We gaan ons bezighouden met verkleinwoorden en hoe verschillend die eruit zien. We gaan uitzoeken hoe dat komt.”

U leest de tekst op bladzijde 128 van het Taalleesboek. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens vraagt u naar moeilijke woorden. Bij opdracht 1 vraagt u of de leerlingen weten wat een demonstratie is en welk werkwoord daarbij hoort. U hebt het ook even over het werken met een draaischijf door de

pottenbakker en hoe het komt dat in de tekst 'Huub' op bladzijde 128 van het Taalleesboek een klodder klei tegen zijn gezicht kreeg. Dat is te zien op het plaatje bij de opdracht 1 van het Taalleesboek.

U maakt opdracht 1 op bladzijde 128 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Daarna behandelt u opdracht 2 op bladzijde 128 van het Taalleesboek samen met de leerlingen.

U zegt:

- “Woorden zonder verkleinwoord zijn:
- stofnamen, bijvoorbeeld: klei, koffie, suiker;
  - namen van dingen die je niet kunt raken, bijvoorbeeld: vreugde, dood;
  - verzamelnamen, bijvoorbeeld: geld, vee;
  - de taal blijft mysterieus: we zeggen wel 'een lekker zonnetje', maar niet 'een lekker sneeuwetje'.”

U schrijft de volgende woorden op het bord:

ring – ringetje

ketting – kettinkje

U vraagt de leerlingen wat hen hieraan opvalt. (Het zijn beide woorden op –ing. Het ene woord krijgt –etje en het andere –kje, terwijl de 'g' hier vervalt.)

U schrijft nog een aantal van zulke woorden op en laat ze door de leerlingen overnemen in hun Taalschrift:

tekening – tekeningetje

buiging – buiginkje

kring – kringetje

pudding – puddinkje

ding – dingetje

woning- woninkje

bril – brilletje

koning – koninkje

U maakt de leerlingen erop attent dat verkleinwoorden allemaal samengestelde woorden zijn. U vraagt:

“Wie kan vertellen hoe ze in elkaar zitten?” (Ze bestaan uit een woord en een woorddeel.)

“Wie kan alle woorddelen van de verkleinwoorden noemen die we gehad hebben?” (-je, -tje, -pje, -etje en –kje)

U bespreekt opdracht 3 op bladzijde 129 van het Taalleesboek en de opdrachten op bladzijde 34 t/m 37 van het Werkboek. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 130 en 131

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en de eventuele moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden bij de opdrachten.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 2, bladzijde 128 t/m 129**1**

<i>(vrouw)tje</i>	<i>draaischijfje</i>	<i>armbandjes</i>
<i>popjes/poppetjes</i>	<i>potje</i>	<i>hangertjes</i>
<i>gezichtjes</i>	<i>kloddertje</i>	<i>steentjes</i>
<i>kleertjes</i>	<i>kinnetje</i>	<i>ringetje</i>
<i>kraampje</i>	<i>mannetje</i>	<i>verjaardagscadeautje</i>
<i>potjes</i>	<i>dochtertje</i>	<i>zusje</i>

2

beursje, hobbytje, lachje, sieraadje, schaapje, broodje, koekje, lepeltje, sprongetje, haarkammetje, kaartje, regentje, reisje, droompje, tekeningetje.

3

1 c   2 b   3 a   4 a   5 c

extra oefening, Taalleesboek 2, bladzijde 130 en 131**extra 4.1**

1 <i>praten vult geen gaten</i>	4 <i>iets op zijn duim kennen</i>
2 <i>ergens een stok voor steken</i>	5 <i>kop onder gaan</i>
3 <i>Zij is niet op haar mond gevallen</i>	

extra 4.2

b en d

extra 5

1 b   2 c   3 a   4 b

Werkboek 7, bladzijde 34 t/m 37**1**

- individueel antwoord*
- motivatie bij 1*
- bijvoorbeeld: klimmen, bodyboarding, parasailen, gokarten, vechtsporten*

2

1 <i>risico nemen</i>	3 <i>risico lopen</i>
2 <i>risico lopen</i>	4 <i>risico nemen</i>

3

kramp: Mijn spieren, ze trekken helemaal samen!

botbreuk: Ik hoorde een knak in mijn been!

kneuzing: Dat wordt morgen een grote blauwe plek!

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **ingaan op, behandelen, bespreken, afsluiten (een onderwerp), in je onderhoud voorzien, aan de kost komen** en **het onderkomen**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5 en 6, Woordspoor 5 en 6

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 38 en 39

Betekenis van de woorden

ingaan op:	Als je ergens op ingaat, reageer je er op en besteed je er aandacht aan.
behandelen:	Als je een onderwerp behandelt, praat je erover of schrijf je erover. Bijvoorbeeld: de meneer behandelt de geschiedenis van de eerste inwoners van Aruba.
bespreken:	Als je een onderwerp of een boek bespreekt, dan behandel je het en je zegt erbij wat je ervan vindt. Bijvoorbeeld: Alex moet morgen een boek bespreken.
afsluiten (een onderwerp):	Als je een onderwerp afsluit, houd je op erover te praten.
in je onderhoud voorzien:	Als je in je onderhoud voorziet, zorg je voor jezelf en verdien je je eigen geld.
aan de kost komen:	De kost is dat wat je nodig hebt om te kunnen leven. Aan de kost komen is ervoor zorgen dat je krijgt wat je nodig hebt om te kunnen leven.
het onderkomen:	Het onderkomen is de ruimte waarin je kunt wonen. Het kan bijvoorbeeld je eigen huis zijn.

Start**5**

U zegt:

“Op school moet je soms een spreekbeurt houden over een bepaald onderwerp. Met een onderwerp kun je veel doen, bijvoorbeeld het onderwerp ‘tuinieren’. Als je ‘tuinieren’ als onderwerp kiest, moet je dan verschillende dingen doen, zoals informatie zoeken over dit onderwerp. Je besteedt tijd en aandacht aan het onderwerp om er een goede spreekbeurt van te maken.”

U vervolgt:

“Je kunt **op** dit onderwerp **ingaan**. Je besteedt dus aandacht aan het onderwerp. Je zoekt er iets over op. Je kunt het onderwerp **behandelen**. Als je het onderwerp **behandelt**, praat of schrijf je over het onderwerp.

Je kunt het onderwerp ook **bespreken**. Als je een onderwerp of een boek **bespreekt**, geef je je mening erover. En je kunt het onderwerp **afsluiten**. Dan houd je op erover te praten. Dat gebeurt vaak aan het eind van je spreekbeurt.”

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb 5. U gaat een kort gesprek aan met de leerlingen. U stelt aan de orde bijvoorbeeld dat u niet altijd kunt **ingaan op** onderwerpen die de leerlingen in de klas willen **bespreken**. Bijvoorbeeld wat er gisteravond allemaal op de tv te zien was. Of wat ze via facebook allemaal **besproken** hebben. Dan zegt u dat ze dat maar kunnen **bespreken** na de les en dat ze nu het onderwerp **afsluiten**. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Is er iemand met wie jij veel dingen **bespreekt**, bijvoorbeeld een goede vriend of vriendin of een familielid? Welke onderwerpen **bespreek** je dan zoal? Maak een Woordweb met de verschillende onderwerpen die je wilt bespreken met je vriend of vriendin.
- Sommige dingen **bespreek** ik liever niet met iemand anders, bijvoorbeeld hoeveel geld ik op mijn spaarrekening heb. Is er een onderwerp waar jij liever niet **op ingaat**? Welk? Waarom?
- Wie is er voor dat we dit onderwerp nu **afsluiten**?

U herhaalt de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Daarna zegt u:

“Een ander onderwerp die je kunt bespreken is je **onderkomen**. **Het onderkomen** is jouw woonruimte, waar je woont. Dit kan je eigen huis zijn. Daar kun je ook veel over vertellen.

Als je groot bent en je hebt een baan, dan word je betaald voor het werk dat je doet. Je verdient elke maand geld. Je gaat ook voor jezelf zorgen. Eten koken, wassen en schoonmaken, water en electriciteit betalen. Ook misschien de huur van je huis,

je **onderkomen**. Als je helemaal voor jezelf zorgt en je eigen geld verdient, kun je **in je eigen onderhoud voorzien**. Zo heet dat. **In je eigen onderhoud voorzien** kan best moeilijk zijn. Iedere maand moeten de rekeningen betaald worden en je moet eten.

Sommige mensen weten niet hoe ze **aan de kost** moeten **komen**. Kost is eigenlijk 'eten'. Als je niet weet hoe je **aan de kost** moet **komen**, kun je al die dingen die je nodig hebt om te leven niet voor elkaar krijgen. Maar jullie gaat het heus wel lukken. Jullie zitten op school en leren veel. Dan kun je later goed **in je onderhoud voorzien**."

U legt de betekenissen van de nieuwe woorden uit aan de hand van het Woordweb. U gaat een kort gesprek aan met de leerlingen. U vertelt bijvoorbeeld sinds wanneer u **in uw eigen onderhoud voorziet**, hoe u toen **aan de kost kwam** en hoe uw eerste eigen **onderkomen** eruit zag.

Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden vallen. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U kunt de volgende vragen stellen:

- Wat moet je allemaal doen als je **in je onderhoud** moet **voorzien**? (geld verdienen, een onderkomen regelen, eten kopen en koken, kleren kopen, enzovoort)
- Hoe denk jij later **aan de kost te komen**? Wat wil je worden?
- Lijkt het je leuk, niet leuk of spannend om **in je eigen onderhoud** te **voorzien**? Vertel daar eens iets over.

U herhaalt de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 39 van het Werkboek samen met de leerlingen. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten samen met de leerlingen en de eventuele moeilijkheden die de leerlingen hebben ondervonden bij de opdrachten.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 39

1

1 lees

4 persoonlijk antwoord

2 persoonlijk antwoord

5 mening over 4

3 persoonlijk antwoord

6 motivatie bij 5

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen de betekenis van moeilijke woorden vinden op de aangeleerde manier.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 138
- Werkboek 7, bladzijde 40 t/m 43

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde bladzijde 138 en 139

Start**5**

U zegt:

“In het Werkboek op bladzijde 32 staat een tekst met moeilijke woorden. Je gaat de betekenis van deze moeilijke woorden achterhalen. Er is ruimte om deze woorden en hun betekenis op te schrijven.”

Kern – Instructie**35**

U bespreekt ook opdracht 1 op bladzijde 138 van het Taalleesboek even samen met de leerlingen. U geeft aan hoe u wilt dat er gewerkt wordt: eerst alleen de tekst doorlezen en de moeilijke woorden onderstrepen. Daarna alle moeilijke woorden opschrijven, de betekenis zoeken zoals dat is geleerd en vervolgens deze betekenis achter het moeilijke woord schrijven.

Bij opdracht 1 moeten de leerlingen ten minste vijf moeilijke woorden noteren met de betekenis erachter. Natuurlijk mogen dit er ook meer zijn.

U wijst nog eens op de manieren die de leerlingen hebben geleerd: vooruit lezen, teruglezen, woorden splitsen en raden in zins- of tekstverband. (Dit staat ook in het Taalleesboek.)

Daarna gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk. Hierbij moeten de leerlingen zonder enige hulp de opdrachten maken.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 138 en 139

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen. Bij de extra en extraplus opdrachten bespreekt u de antwoorden door te vragen naar woorden waarvan de betekenis niet achterhaald is, bijvoorbeeld 'koepelwoning', 'nederzetting' en 'kolos'. In dat geval geeft u de betekenis. De leerlingen brengen verbeteringen aan.

De antwoorden van opdracht 1 kijkt u zelf na. Bij de beoordeling gaat u uit van de 80%-norm. Dit betekent dat van de opgeschreven moeilijke woorden tenminste het aantal passende betekenissen moet zijn gevonden zoals in onderstaande tabel is aangegeven:

<u>Moeilijke woorden</u>	<u>passende betekenissen</u>	<u>moeilijke woorden</u>	<u>passende betekenissen</u>
5	tenminste 4 goed	11	tenminste 9 goed
6	tenminste 5 goed	12	tenminste 10 goed
7	tenminste 6 goed	13	tenminste 10 goed
8	tenminste 6 goed	14	tenminste 11 goed
9	tenminste 7 goed	15	tenminste 12 goed

Met de leerlingen die onvoldoende passende betekenissen hebben gevonden, neemt u de opdracht later nog eens door.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 40 t/m 43

1 en extra 2

afhankelijk van de gekozen woorden

extraplus 3

1 d	3 a	5 b	7 o	9 f	11 i	13 n	15 k
2 p	4 g	6 e	8 c	10 h	12 m	14 l	16 j

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aan te wijzen in zinnen in de v.t.t. of de v.v.t.
- De leerlingen oefenen voltooid deelwoorden te herkennen en zelf te maken.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 139 t/m 141
- Taalschrift

Start**5**

Op het bord staat deze zin:

Ralph eet soep.

U vraagt:

“Wie kan het onderwerp, de persoonsvorm en het gezegde opnoemen?”

U laat de leerlingen reageren en u geeft beurten.

Daarna schrijft u op het bord:

Ralph heeft soep gegeten.

U laat de leerlingen de zin oplezen en u zegt:

“Deze zin heeft meer werkwoorden. Welke zijn dat?”

U laat de leerlingen reageren en u geeft beurten.

Daarna zegt u:

“Één van die werkwoorden heeft de vorm van een voltooid deelwoord. Welk woord zou dat zijn?” (gegeten)

Kern – Instructie**35**

Vervolgens leest u de tekst op bladzijde 139 van het Taalleesboek samen met de leerlingen. Daarna geeft u leesbeurten. U legt eventuele moeilijke woorden uit. U vraagt of de leerlingen weten wat het woord ‘gepriegel’ (regel 14) betekent en ook het woord ‘ervaren’ (regel 16). Als ze het niet weten, dan legt u die woorden uit. (gepriegel = pietepouterig werk; ervaren = heel goed kunnen) Kunnen ze daar een ander woord voor in de plaats zetten?

U vraagt aandacht voor zin 3 en zin 6 van opdracht 1 op bladzijde 140 van het Taalleesboek.

Daar is de volgorde afwijkend: het onderwerp staat niet voor de persoonsvorm.

U vraagt wat het onderwerp is. Hebben alle leerlingen hier het onderwerp goed benoemd? (Om het onderwerp te vinden moet de vraag gesteld worden: wie/wat doet er iets?)

U vraagt aan de leerlingen wie er nog kan vertellen hoe de persoonsvorm gevonden wordt. (Door de zin in de andere tijd te zetten; het woord dat dan verandert is de persoonsvorm.)

U vervolgt:

“Het gezegde bestaat uit alle werkwoorden of werkwoordsvormen in de zin. Als er maar één werkwoord in de zin staat, zijn de persoonsvorm en het gezegde gelijk (zin 1, 3 en 6). Als er meer werkwoorden in de zin staan, zijn de persoonsvorm en het gezegde verschillend (zin 2, 4 en 5).”

U kunt de volgende vragen stellen:

- Hoe worden 'gegaan' (zin 2) en 'geklopt' (zin 4) genoemd? (voltooid deelwoord)
- Welke persoonsvorm hoort er bij het voltooid deelwoord 'gegaan'? (zijn)
- Kan het soms ook een andere vorm zijn: ben, is, was of waren? (ja)
- Welke persoonsvorm hoort er bij het voltooid deelwoord 'geklopt'? (hebben)
- Heel veel voltooid deelwoorden beginnen met ge-: gedaan, geklopt, geoefend, geknutseld, enzovoort. Maar er zijn ook voltooid deelwoorden die niet met ge- beginnen, bijvoorbeeld beantwoord, verhuisd en herinnerd.

Wie weet het deelwoord van de volgende werkwoorden: veranderen (veranderd), verfrommelen (verfrommeld), ontwerpen (ontworpen), herhalen (herhaald), gebruiken (gebruikt, en dus niet gegebruikt. Er komt geen extra ge- voor)

- Hoe weet je dat 'geklopt' eindigt op een t en 'veranderd' op een d? (door de verlengingsregel toe te passen: je zegt 'klopte' en schrijft daarom 'geklopt', en 'veranderde' en daarom 'veranderd')

U kiest van opdracht 2 en 3 op bladzijde 140 en 141 van het Taalleesboek een paar zinnen uit die u mondeling met de leerlingen behandelt. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig in hun Taalschrift. U biedt hulp waar nodig is.

Extra oefening

Taalleesboek 2, bladzijde 142 en 143

Afsluiting	5
-------------------	----------

Uit alle opdrachten kiest u enkele zinnen, waarvan u de antwoorden controleert en bespreekt.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 2, bladzijde 139 t/n 141**1**

<u>onderwerp</u>	<u>gezegde</u>	<u>persoonsvorm</u>
1 Tes en Hedi	lopen	lopen
2 ze	zijn gegaan	zijn
3 het toneelclubje	oefent	oefent
4 de meisjes	hebben geklopt	hebben
5 Fons	zit te knutselen	zit
6 Hedi en Tes	knutselen	knutselen

2.1

<u>onderwerp</u>	<u>gezegde</u>	<u>persoonsvorm</u>
1 de luchthopper	was veranderd	was
2 alle vliegtuigen	waren gevouwen	waren
3 Hedi	had geweest	had
4 allerlei modellen	hingen	hingen
5 Hedi	zat te mopperen	zat
6 het vliegtuig	had gezwefd	had

2.2

veranderd, gevouwen, geweest, gezwefd

3

Bijvoorbeeld:

3 De meisjes hebben gekeken.	8 Hij heeft het herhaald.
4 Tes en Hedi hebben gelachen.	9 Fons heeft het ervaren.
5 De vliegtuigen zijn versierd.	10 Tes heeft geschreeuwd.
6 Het is gelukt.	11 Het meisje heeft het onthouden.
7 Fons is begonnen.	

Extra oefening Taalleesboek 2, bladzijde 142 en 143**extra 4**

bijvoorbeeld:

3 De meisjes hadden het gevraagd.	6 Hij had het model ontworpen.
4 Het papier was verfrommeld.	7 Zijn zusje had het verteld.
5 Fons had het bedacht.	8 Hedi had gemopperd.

extra 5

opgestaan

hersteld

verdiend

afgeknipt

hertrouwd

ontslagen

voorgedaan

herkauwd

beledigd

neergelegd

heropend

gebeurd

extraplus 6

eigen zinnen met de gegeven woorden

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met *x* en *q*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden die eindigen op *heid*.
- De leerlingen oefenen het schrijven en herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *den*-werkwoorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 44 t/m 50
- Spellinghulp klas 6

Opmerking:

Het eerste doel komt hier voor het eerst aan de orde.

De overige doelen worden herhaald in het Werkboek.

Start**5**

U geeft een beschrijving van het woord *taxi*. De leerlingen raden welk woord het moet zijn. Komen ze er met de beschrijving niet uit, dan mogen ze vragen stellen.

“Hoe noem je een auto waarmee je tegen betaling vervoerd wordt?”
(*taxi*)

Als de leerlingen het woord geraden hebben, vraagt u of ze ook weten hoe je dit woord schrijft. U laat een leerling die de juiste schrijfwijze weet, het woord groot op het bord schrijven.

U herhaalt deze werkwijze met het woord *quiz*. U geeft de volgende beschrijving:

“Hoe noem je een spel waarbij je vragen moet beantwoorden?” (*quiz*)

Kern – Instructie 1**35****Stap 1**

De woorden *taxi* en *quiz* staan nu groot op het bord. U zet een streep onder de *x* en onder de *q* en u legt uit dat dit *kijkweetwoorden* zijn. De schrijfwijze van deze woorden moet je uit je hoofd leren. Dit doe je door er veel mee te oefenen.

Stap 2

De leerlingen nemen bladzijde 5 en 6 van de Spellinghulp voor zich. Hier staan de woorden die je in het Nederlands met een *x* schrijft en de woorden die je met een *q* schrijft. U leest deze woorden hardop voor. De leerlingen zeggen de woorden na. Het gaat hier om de juiste uitspraak.

Vervolgens bespreekt u met de leerlingen of er woorden zijn waar ze de betekenis niet van kennen. U legt deze uit, door ze bijvoorbeeld in een zin te gebruiken.

U licht de opdrachten op bladzijde 44 tot en met 50 in het Werkboek kort toe.

Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. Alle spellingscategorieën van dit thema worden hier herhaald.

Afsluiting**5**

U bespreekt met de leerlingen welke spellingscategorieën ze moeilijk/makkelijk vonden in dit thema.

Antwoorden

Werkboek 7, blz 44 t/m 50

1

De antwoorden staan in het Werkboek.

2

aquarium, saxofoon, box, taxi, expres, quiz, examen

3

<i>1 zeldzaamheid</i>	<i>6 tevredenheid</i>
<i>2 aardigheid</i>	<i>7 kostbaarheid</i>
<i>3 verliefdheid</i>	<i>8 malligheid</i>
<i>4 nattigheid</i>	<i>9 zelfstandigheid</i>
<i>5 eenzaamheid</i>	<i>10 handigheid</i>

4

zelfbedachte zinnen

6

<i>1 trainen</i>	<i>6 cup</i>
<i>2 keeper</i>	<i>7 show</i>
<i>3 interview</i>	<i>8 T-shirt</i>
<i>4 goal</i>	<i>9 club</i>
<i>5 jacket</i>	<i>10 team</i>

8

- 1 Floor verveelt zich. - verveelde
- 2 Floor heeft zich verveeld. - had
- 3 Ze vindt er niets aan. - vond
- 4 De vrouw vlucht. - vluchtte
- 5 De man antwoordt niet. - antwoordde
- 6 Hij wacht op hulp. - wachtte
- 7 De ballonnen storten neer. - stortten
- 8 De vrouw wil vluchten. - wilde
- 9 De ballonnen landen op het grasveld. - landden
- 10 De bakker kneedt het deeg.- kneedde

9

- 1 Floor **verveelt** zich.
- 2 Zij heeft zich de hele middag al **verveeld**.
- 3 Langzaam **daalt** de ballon.
- 4 Ze kijkt **verbaasd** om zich heen.
- 5 Ze wacht tot de ballon is **gedaald**.

10

- 1 Ze wachtte op haar vriendin.
- 2 De vrouw vluchtte.
- 3 De man antwoordde niet.
- 4 De bakker kneedde het deeg.
- 5 De ballon landde.

Diagnostische toets

- Spelling
    - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *x* en *q* schrijven
    - het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal
    - het schrijven van woorden die eindigen op *heid*
    - het herkennen en schrijven van de persoonsvorm enkelvoud van *den*-werkwoorden
  - Stellen
    - het herzien van teksten
  - Taalbeschouwing
    - het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm aanwijzen in zinnen in de tegenwoordige tijd of de verleden tijd
  - Leesbegrip
    - het lezen van grafieken (diagrammen)
- Woordenschat
- de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen
  - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 143 en 144
- Toetsbladen 1 t/m 8
- los blaadje of Taalschrift voor Stellen

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we toetsen maken van de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema.

Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken.

Als je klaar bent met de toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor jezelf gaan doen, bijvoorbeeld een boek lezen.”

Kern – Instructie**35****Spelling**

U deelt de Toetsboeken uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 10 zinnen en dat de rest van het dictee uit 20 woorden bestaat.

Herhaling

- Spelling
  - het schrijven van meerlettergrepige woorden met *x* en *q*
  - het schrijven van leenwoorden uit de Engelse taal
  - het schrijven van woorden die eindigen op *heid*
  - het schrijven en herkennen van de persoonsvorm enkelvoud van *-den-* werkwoorden
- Stellen
  - het herzien van een tekst
- Taalbeschouwing
  - het aanwijzen van het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm in zinnen in de tegenwoordige tijd of de verleden tijd
- Leesbegrip
  - het lezen van grafieken (diagrammen)

Verdieping

- een aantal doelstellingen dat al bij de lessen Leesbegrip aan de orde is gekomen

Materiaal

Individueel

- Werkboek 7
  - herhaling: bladzijde 51 t/m 58
  - verdieping: bladzijde 59 t/m 67
- Spellinghulp

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een groep leerlingen die wat meer moeten oefenen in de verschillende onderdelen. Een andere groep leerlingen gaat zelfstandig verdiepingsopdrachten maken.”

Deze andere groep maakt de herhalings- en verdiepingsopdrachten.

Kern – Instructie	35
-------------------	----

U gaat aan het werk met de leerlingen die de herhalingsopdrachten gaan maken.

Spelling

U behandelt alle spellingscategorieën van dit thema nog eens kort aan de hand van de volgende zinnen:

De zanger vertelt expres niet de waarheid tijdens het interview.

Hij houdt zijn hobby geheim.

Hij vertelt niks over zijn aquarium en zijn geweldige vissen.

U stelt een vraag over de onderstreepte spellingscategorie en leest vervolgens samen de bijbehorende regel of woordlijst in de Spellinghulp.

expres - “Hoe weet je dat je hier de x moet schrijven, terwijl je /ks/ hoort?”
(Woorden met x zijn kijkweetwoorden, je moet uit je hoofd leren welke woorden je met /x/ schrijft.)
U leest samen de woordenlijst op bladzijde 5 van de Spellinghulp.

waarheid - “Waarom schrijf je *waarheid* en niet *waarhijt*?”
(Hoor je /heit/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.)
U leest samen de regel op bladzijde 11 van de Spellinghulp. Laat de leerlingen meerdere woorden bedenken op *-heid*.

interview - “Wat voor soort woord is *interview*?”
(*Interview* is een leenwoord uit de Engelse taal. Dit zijn kijkweetwoorden, je moet uit je hoofd leren hoe je deze woorden schrijft.)
U leest samen de woordenlijst op bladzijde 6 van de Spellinghulp.

houdt - “Waarom schrijf je *houdt* hier met *dt*?”
(‘Houden’ is het hele werkwoord. Dit is een *den*-werkwoord. De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op /dt/ als er geen ik in de zin staat.)
U neemt samen de persoonsvorm-kaart nog een keer door op bladzijde 16 van de Spellinghulp.

aquarium - “Welke twee woorden schrijf je met een *q*?”
U leest samen de woordenlijst op bladzijde 6 van de Spellinghulp.

geweldige - "Waarom schrijf je hier *geweldige* en niet *geweldigge*, want je hoort hier aan het einde van de klankgroep toch een korte klank en dat zou betekenen een dubbele medeklinker?"

(Je spreekt het uit als /*guwelduge*/, je spreekt hier de *e dus* uit als een /*u*/. Dit wordt ook wel 'de stomme e' genoemd. De verdubbelingsregel pas je alleen toe als je de letter uitspreekt zoals je de letter schrijft.

De leerlingen maken de opdrachten 1 tot en met 6 op bladzijde 51 tot en met 53 zelfstandig.

Stellen

U heeft het volgende op het bord geschreven:

John,

Er is hier vlakbij een ruilbeurs. Kom je binnenkort kijken? Je kunt er van alles ruilen. De ruilbeurs begint al vroeg. Het is in een groot gebouw.

Arie

U vraagt:

"Zou jij het leuk vinden om zo'n brief te krijgen? Waarom wel/niet?"

U benadrukt dat de schrijver erg weinig rekening heeft gehouden met de lezer.

U vraagt:

"Wat zou jij willen weten als je John was?"

U schrijft per zin uit de brief een bruikbaar antwoord op het bord, bijvoorbeeld:

alinea 1: Waar is die ruilbeurs precies? (bijvoorbeeld: naam gebouw, plaats, adres)

alinea 2: Wanneer kan ik komen kijken?

alinea 3: Wat kun je er ruilen?

alinea 4: Hoe laat begint de ruilbeurs?

alinea 5: In welk gebouw is de ruilbeurs?

U wijst de leerlingen erop dat u per zin een alinea hebt aangegeven en u bouwt nu samen met de leerlingen het begin van de brief op. U vraagt:

"Wat moet er altijd in een brief staan?" (plaats, datum, aanhef, afzender)

"Wie kan er een plaatsnaam en een datum bedenken?"

U schrijft een bruikbaar antwoord als volgt op:

Santa Cruz, 20 maart 2017

Vervolgens zegt u:

“De brief is gericht aan John. Wat kun je daar nog bij bedenken?”
(Beste John, Lieve John, Hallo John)

Ook dat schrijft u op het bord:

Beste John,

Tenslotte gaat u in op de inhoud van de eerste alinea door te vragen:

“Waar is de ruilbeurs?”

Een bruikbaar antwoord schrijft u op het bord, zodat er nu het volgende staat:

Santa Cruz, 20 maart 2017

Beste John,

Er is hier in Santa Cruz, bij mij in de buurt, een ruilbeurs.

De overige vragen die per alinea op het bord staan, behandelt u mondeling, waarbij u de leerlingen stimuleert steeds zo uitgebreid mogelijk op de vraag in te gaan.

De leerlingen maken zelfstandig opdracht 7 op bladzijde 54 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

Taalbeschouwing

U zegt:

“We gaan nog een keer proberen om het onderwerp, het gezegde en de persoonsvorm uit zinnen te halen. Ik heb zo'n zin op het bord geschreven.”

U schrijft op het bord:

1 De leerlingen schreven een stukje over hun hobby.

U stelt de volgende vragen:

- “Hoe vind je het onderwerp?” (door te vragen: wie/wat doet er iets?
antwoord: de leerlingen)

- "Waaruit bestaat het gezegde in een zin?" (uit alle werkwoorden of werkwoordsvormen, antwoord: schreven)
- "Hoe vind je de persoonsvorm?" (door de zin in de andere tijd te zetten. Het woord dat verandert, is de persoonsvorm. antwoord: schreven)
- "Waarom zijn in deze zin het gezegde en de persoonsvorm gelijk?" (omdat er maar één werkwoord in de zin staat)

U schrijft de antwoorden als volgt op het bord:

<u>onderwerp</u>	<u>gezegde</u>	<u>persoonsvorm</u>
1 De leerlingen	schreven	schreven

Vervolgens zegt u:

"Ik zal nu een zin opschrijven met een onderwerp en een gezegde dat uit meer werkwoorden bestaat."

U schrijft de volgende zin op het bord:

2 De jongen had flink voor zijn muzikles geïmproviseerd.

Ook hier laat u achtereenvolgens onderwerp, gezegde en persoonsvorm vaststellen en u schrijft deze in de goede kolommen op het bord:

<u>onderwerp</u>	<u>gezegde</u>	<u>persoonsvorm</u>
1 De leerlingen	schreven	schreven
2 De jongen	had geïmproviseerd	had

Afsluitend laat u nog een zin met één werkwoord door de leerlingen bedenken en een zin met meerdere werkwoorden. Van beide zinnen laat u onderwerp, gezegde en persoonsvorm op het bord schrijven.

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 55 en 56 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Leesbegrip

Samen met de leerlingen bekijkt u de staafgrafiek bij opdracht 9.1 'Dierenplaatjes van Sharon' op bladzijde 49 van het Werkboek.

U zegt:

"In deze tekening kun je informatie aflezen over de verzameling dierenplaatjes die Sharon heeft. Hoe heet zo'n tekening?" (een staafgrafiek of staafdiagram)

“Wat is het voordeel van zo'n grafiek/diagram?” (Je kunt informatie sneller en makkelijker aflezen dan wanneer het allemaal opgeschreven zou zijn.)

U stelt de volgende vragen:

- “Hoeveel plaatjes heeft Sharon van knaagdieren?” (22)
- “Waarvan heeft ze de meeste plaatjes en hoeveel zijn dat er?” (Van gewone vogels heeft ze 60 plaatjes.)
- “Van welke dieren heeft ze de minste plaatjes?” (katachtigen)
- “Hoeveel plaatjes van vissen heeft ze meer dan van insecten?” (20 – 16 = 4)
- “Hoeveel plaatjes heeft ze in totaal?” (200)

U zegt:

“Stel je voor dat Sharon van een vriendin 28 plaatjes van honden krijgt. Hoe zou je dat in deze staafgrafiek kunnen verwerken?”

U laat een paar leerlingen antwoorden en de leerlingen breiden de grafiek op bladzijde 57 van het Werkboek uit.

Afsluitend vraagt u:

“Wat voor tekening ken je nog meer, waarop je informatie kunt aflezen?” (een cirkeldiagram)

U geeft aan dat de leerlingen bij de opdrachten op bladzijde 58 van het Werkboek te maken krijgen met een cirkeldiagram.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek bladzijde 51 t/m 67

Herhaling, bladzijde 51 t/m 58

1

1 veiligheid	6 boosheid
2 waarheid	7 bekendheid
3 snelheid	8 verliefdheid
4 gladheid	9 vrijheid
5 moeilijkheid	10 gezondheid

2

1 creativiteit	4 rusttijd	7 kloktijd
2 waarheid	5 eenzaamheid	8 bedtijd
3 activiteit	6 zelfstandigheid	9 specialiteit

3

trainen, keeper, interview, goal, jack, cup, show, T-shirt, club, team

4

- 1 Het gas onder de ballon **brandt** weer.
- 2 De ballon **wordt** dikker en dikker.
- 3 En dan **stijgt** hij langzaam op.
- 4 Floor **kijkt** hem na. (kijken)
- 5 Graag had ze een vlucht **meegemaakt**.
- 6 Zou ze dat **gedurfd** hebben?
- 7 Ze **vindt** zelf van wel.
- 8 Ik **vermoed** dat ze wel bang geweest zou zijn.

5

vanmiddag, verschrikkelijk, programma, voorstelling, personeel, belangstelling

6

zie Spellinghulp

7

de verbeterde brief met meer beschrijvingen en verdeeld in alinea's

8.1onderwerp

- 1 zij
- 2 je
- 3 veel meisjes

8.2onderwerp

- 1 mijn neef
- 2 hij
- 3 hij

gezegde

- 1 speelt
- 2 heeft gescoord
- 3 is benaderd

8.3onderwerp

- 1 Jairo en Carlos
- 2 ze
- 3 de twee jongens

gezegde

- 1 hadden
- 2 hebben ontmoet
- 3 zijn gegaan

persoonsvorm

- 1 hadden
- 2 hebben
- 3 zijn

9

1 15%	2 Paradera	3 30	4 Savaneta	5 San Nicolas en Madiki

Verdieping, bladzijde 59 t/m 67**10.1**

- 1 Atletiek is geen vechtsport.
- 2 Uitschelden is niet toegestaan.
- 3 Een gouden band bestaat niet bij judo.
- 4 De Olympische Spelen worden niet twee jaar achtereen gehouden.

10.2

- 1 over de kleuren van de banden
- 2 over de bekendste Nederlandse judoka

11.1

Hij vindt het heel belangrijk dat kinderen en volwassenen een hobby hebben.

11.2

- 1 Je kunt je heerlijk ontspannen en nare dingen vergeten.
- 2 Je kunt geen kattenkwaad uithalen.
- 3 Je komt via je hobby in aanraking met andere mensen.

11.3

bijvoorbeeld:

Een hobby is belangrijk voor mensen. Veel ouders hechten te weinig waarde aan het ontwikkelen van een hobby bij hun kinderen. Ook scholen moeten nog veel actiever worden.

11.4

eigen mening met feiten en argumenten

12.1

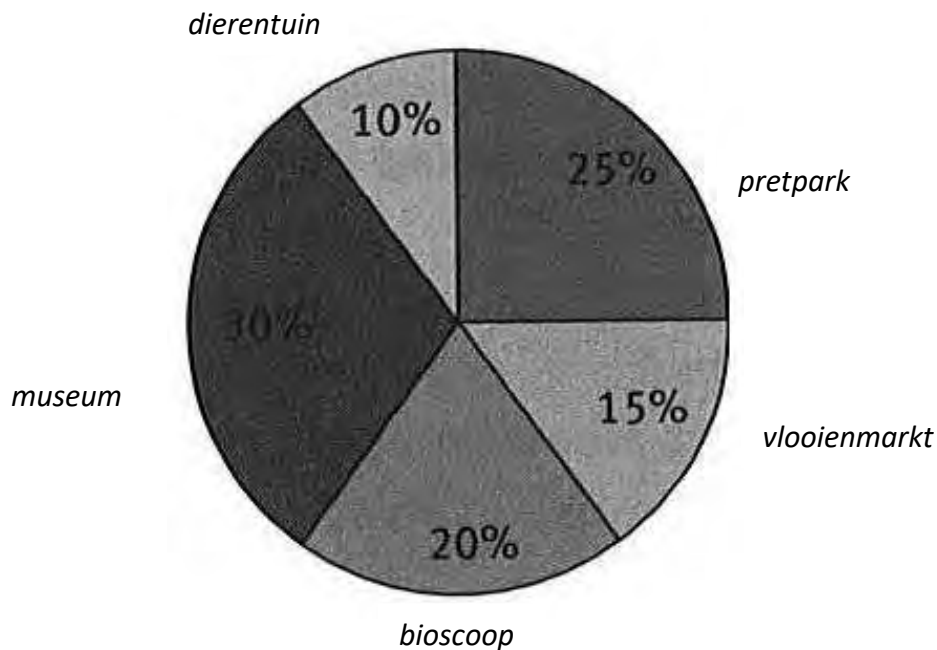
1 zaterdag	3 0,35 uur/35 minuten	5 maandag
2 woensdag	4 0,15 uur/15 minuten	

12.2

- b Het kan best dat er kinderen zijn die op sommige dagen helemaal geen tijd aan hun hobby besteden.
- d Op zaterdag wordt net zoveel tijd aan een hobby besteed als op zondag en vrijdag samen.
- f Het kan best dat er kinderen zijn die op sommige dagen meer dan drie uur aan hun hobby besteden.

13

cirkeldiagram b

Lesinhoud

- De leerlingen passen themawoorden en themazinnen toe.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

Vorbereiding

- door een spreker zelf meegenomen materiaal

Start**5**

U zegt:

“In les 1 heb ik een spreekbeurt gehouden over mijn hobby. In les 7 waren jullie aan de beurt. Voor deze les is speciaal de vader/moeder van (naam van de leerling) uitgenodigd om te komen vertellen over zijn/haar hobby. Hij/zij gaat eerst vertellen en dingen laten zien en daarna mogen jullie vragen stellen.”

Kern – Instructie**35**

U laat zo nodig de leerlingen in een kring zitten en u nodigt de ouder uit om te vertellen over zijn/haar hobby. U spreekt af hoe en wanneer de leerlingen vragen mogen stellen. Eventueel laat u de leerlingen tussendoor vragen opschrijven. Na de spreekbeurt van de ouder geeft u de leerlingen de gelegenheid om vragen te stellen over het onderwerp. Ten slotte bedankt u de ouder voor de medewerking.

U laat vervolgens de leerlingen in groepjes een bedankbriefje schrijven aan de hand van de volgende vragen op het bord:

- **Wat vond je van de inleiding?**
- **Wat vond je van de meegebrachte spullen?**
- **Was het allemaal duidelijk of waren er ook zaken bij die je niet begreep?**
- **Waar had je nog meer over willen weten?**
- **Wat vond je het leukste?**

U laat de leerlingen er eerst over praten en vervolgens het briefje schrijven. U kunt elk groepslid een vraag laten beantwoorden of u wijst een rapporteur aan per groepje.

De leerlingen werken in groepjes aan het briefje. U loopt rond en helpt waar dat nodig is.

Afsluiting**5**

U laat de briefjes voorlezen. Daarna verzamelt u de briefjes en maakt er een strik omheen of iets dergelijks en u zorgt ervoor dat de briefjes bij de betreffende ouder komen.

Bijlagen

- **Toetsbladen thema 7**
- **Controletoets dictee thema 7**
- **Alfabetische woordenlijst thema 7**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controle toets thema 7

Alfabetische woordenlijst thema 7

1. aan de kost komen
2. afdruk, de
3. afsluiten (een onderwerp)
4. atletiek, de
5. behandelen
6. bespotten
7. bespreken
8. biotoop, de
9. chaotisch
10. estafette, de
11. fataal
12. gemiddeld
13. gietvorm, de
14. groepsles, de
15. iemand bewonderen
16. in je onderhoud voorzien
17. individueel
18. ingaan op
19. instructeur, de
20. minachten
21. moeras, het
22. onderkomen, het
23. onoverzichtelijk
24. ordelijk
25. overnemen
26. overzichtelijk
27. percentage, het
28. prent, de
29. prive-les, de
30. risico, het
31. score, de
32. sensatie, de
33. team, het
34. veen, het
35. verdringen

Spellinghulp

Woorden met /k/ = c

accent	collecte	contant	inspectrice
accu	collecteren	contributie	locomotief
acteur	collectie	controle	macaroni
actie	collega	coupé	microfoon
actief	combinatie	couplet	microscoop
activiteit	comité	creatief	musical
actrice	commandant	crème	narcose
advocaat	commentaar	crêpepapier	perfect
alcohol	commissaris	crisis	plastic
bacterie	commissie	cursus	postcode
bioscoop	competitie	dialect	product
cactus	compleet	dictee	project
cadeau	compliment	direct	reactie
café	componiste	directeur	reclame
cake	compost	directie	record
camera	computer	directrice	risico
camping	concentreren	disco	seconde
capuchon	concert	discotheek	speculaas
caravan	conciërge	discussie	succes
cavia	conclusie	economie	tractor
chocolade	concreet	effect	truc
circuit	concurrent	excursie	verticaal
circus	conducteur	excuus	viaduct
clown	conductrice	ijsc	
club	confetti	insect	
cola	contact	inspecteur	

Woorden met /s/ = c

accent	circuit	feliciteren	procent
actrice	circus	feliciteren	proces
ambulance	cirkel	financieel	provincie
cel	citroen	inspectrice	recept
cent	concentreren	lucifer	speciaal
centimeter	concert	medicijn	specialist
centraal	conciërge	narcis	specialiteit
centrum	december	officier	
cijfer	elektriciteit	precies	

Woordenlijst

Thema 7

Heb je hobby's?

Woorden met /zj/ = g

asperge	etage	horloge	passagier
bagage	etalage	lekkage	slijtage
centrifuge	garage	logé	spionage
conciërge	giraf	logeren	stage
energie	giraffe	manege	vitrage

Woorden met /sj/ = ch

capuchon	China	chocolade	machinist
champignon	Chinees	douche	marcheren
chauffeur	chip	douchen	parachute
chef	chips	lunch	rechercheur
chimpansee	chirurg	machine	

Woorden met /g/ = ch

ach	glimlachen	juichen	och
belachelijk	goochelaar	kachel	pech
chaos	goochelen	kuchen	pochen
chemisch	joch	lachen	techniek
echo	jochie	lichaam	toch
giechelen		noch	zich

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	chirurg	experiment	indiaan
activiteit	citroen	expositie	ingenieur
Afrika	combinatie	fabrikant	intelligent
alinea	comité	familie	januari
Amerika	competitie	februari	jubileum
aquarium	compliment	feliciteren	juli
artikel	confetti	figuur	juni
aspirine	contributie	file	justitie
autoritair	crisis	finale	kampioen
bami	dia	financieel	kantine
benzine	dialect	frituren	kapitein
bibliotheek	diamant	giraf	kievit
bikini	dieet	giraffe	kilo
biologie	diploma	giro	kiosk
bioscoop	direct	gitaar	klarinet
bizar	directeur		klimaat

Woordenlijst

cavia	directie	halvarine	krioelen
centimeter	directrice	horizon	kritiek
centrifuge	dirigent	hygiëne	lampion
champignon	dominee	idee	lawine
China	elektriciteit	idiot	limonade
Chinees	etiket	imiteren	liniaal
liter	officier	repetitie	studio
lucifer	olifant	riool	Suriname
macaroni	ordinair	risico	surprise
machine	organisatie	rivier	taxi
machinist	pagina	routine	televisie
margarine	pensioen	ruïne	titel
materiaal	periode	serieus	tosti
maximaal	piano	sigaar	tribune
medicijn	piloot	sigaret	triplex
meubilair	piste	sinaasappel	uniform
miauwen	pistool	sirene	verticaal
microfoon	podium	situatie	via
microscop	politie	ski	viaduct
militair	politiek	souvenir	video
minimum	positie	speciaal	videotheek
minister	positief	specialist	violist
ministerie	president	specialiteit	viool
minuut	prieel	spinazie	visite
muzikant	prima	spion	vitamine
nasi	privé	spionage	vitrage
niveau	radio	stadion	

Woorden met y

baby	hockey	playback	systeem
dynamo	hyena	pony	type
Egypte	hygiëne	pyjama	gameboy
hypnose	sorry	typisch	
gymnastiek	jury	symbool	volleybal
gymzaal	mayonaise	sympathiek	yochurt
hobby	mysterie	synoniem	

Woordenlijst**Woorden met ei**

aanreiken	eiland	leiden	scheidsrechter
aardbei	eind	leiding	sein
activiteit	eindelijk	marsepein	seizoen
afscheid	eisen	mei	specialiteit
allebei	elektriciteit	meid	steiger
allerlei	feit	meisje	steil
arbeider	fontein	omleiden	terrein
bedreigen	geheim	overeind	trein
begeleiden	geit	paleis	uitbreiden
beide	gewei	peil	vallei
bereid	hei	peinzen	veilig
bereiken	heide	plein	verscheidene
breien	heilig	pleister	verspreiden
dreigen	heimwee	porselein	voorbereiden
dweil	hoeveelheid	prei	vrijheid
ei	inleiding	refrein	wei
eigen	kapitein	reiger	weide
eigenaar	karwei	reis	weigeren
eigenlijk	keihard	reizen	weinig
eigenschap	keizer	reiziger	zei
eigenwijs	klei	Romein	zeil
eik	klein	scheiden	

Woorden met ij

aardrijkskunde	begrijpen	bijbel	blijken
altijd	belangrijk	bijl	blijven
andijvie	beschrijven	bijna	boerderij
azijn	bevrijden	bijten	brij
bakkerij	bevrijding	bijvoorbeeld	cijfer
batterij	bewijs	bladzijde	dijk
bedrijf	bij	blij	dikwijls
dozijn	lijden	rijk	uitwijken
drijven	lijf	rijm	verdwijnen
drukkerij	lijken	rijp	vergelijken
eigenwijs	lijm	rijst	verschijnen
fijn	lijn	schijf	verwijten
Frankrijk	lijst	schijnen	vijand
gelijk	lijster	schilderij	vijf

Woordenlijst

glijden	maaltijd	schrijven	vijver
gordijn	maatschappij	slijpen	vlakbij
grijnzen	medelijden	slijtage	vrij
grijpen	medicijn	slijten	vrijdag
grijs	mij	slijterij	vrijheid
hij	mijn	smijten	waarschijnlijk
hijgen	nijdig	snijden	wedstrijd
hijsen	nijlpaard	spijker	wij
ijs	nijptang	spijt	wijd
ijsco	onbeschrijfelijk	stijf	wijfje
ijverig	onderwijs	stijgen	wijk
ijzel	ontbijt	stijl	wijn
ijzer	opzij	strijd	wijs
jij	padvinderij	strijkijzer	wijzen
kijken	Parijs	tamboerijn	wijzer
knijpen	partij	tapijt	woestijn
konijn	pijl	tegelijk	wrijven
kozijn	pijn	terwijl	zij
krijgen	pijp	tevoorschijn	zijde
krijzen	praktijk	tijd	zijn
krijt	prijs	tijdens	zwijgen
kwijt	ravijn	tijger	
leeftijd	rij	Turkije	
lekkernij	rijden	twijfelen	

Woorden eindigend op ice

actrice	conductrice	directrice	inspectrice
---------	-------------	------------	-------------

Woorden met x

box	exemplaar	expres	saxofoon
claxon	experiment	extra	soundmix
ex-	expert	fax	taxi
examen	explosie	luxe	textiel
excursie	export	maximaal	triplex
excuus	expositie	mixer	

Woordenlijst**Woorden met th**

apotheek	marathon	thema	thermostaat
bibliotheek	methode	theorie	thuis
discotheek	sympathiek	therapie	videotheek
enthousiast	theater	thermometer	
katholiek	thee	thermosfles	

Woorden met q

aquarium	quiz
----------	------

Woorden met /p/ = b

abnormaal	club	krab	web
absoluut	eb	slab	website
ambtenaar	heb	slib	

Woorden die met wr beginnen

wraak	wrat	wrijven	wroeten
wrak	wreed	wringen	

Leenwoorden uit het Engels

barbecueën	drugs	lunch	skaten
bungalow	e-mail	mailen	skeeleren
cake	flat	make-up	soundmix
camping	gameboy	musical	sticker
caravan	gamen	paperclip	surfen
chatbox	goal	plastic	tackelen
chatten	hockey	playback	tank
chip	interview	race	team
chips	jack	rails	trainen
coachen	joggen	shampoo	tram
computer	jury	shop	T-shirt
crossen	keeper	shoppen	video
cup	ketchup	show	volleyball
downloaden	laptop	skateboarden	weekend

Woordenlijst**Leenwoorden uit het Frans**

auteur	chauffeur	envelop	niveau
biscuit	circuit	etui	paraplu
blouse	conciërge	jus	portemonnee
bureau	detail	mayonaise	punaise
cadeau	diner	medaille	record
champignon	douche	milieu	toilet

Woorden met é, è of ê

blèren	coupé	hé	oké
café	crème	hè	privé
comité	crêpepapier	logé	volière

Woorden eindigend op een niet- of moeilijk verlengbare d

altijd	gereed	iemand	zand
bloed	geweld	moed	
geduld	grind	niemand	
geld	grond	verstand	

Woorden met au

applaus	chauffeur	klauw	pauzeren
au	dauw	lauw	rauw
augurk	flauw	miauwen	restaurant
augustus	gauw	nauw	sauna
auteur	grauw	nauwelijks	saus
auto	kabeljauw	nauwkeurig	snauwen
autoritair	kauwen	paus	wenkbrauw
benauwd	kauwgom	pauw	
blauw	klauteren	pauze	

Woorden met /oe/ = ou

blouse	douche	journalist	souvenir
coupe	douchen	retour	tournee
couplet	enthousiast	route	
douane	journaal	routine	

Woordenlijst**Woorden op air**

autoritair	militair	ordinair	populair
meubilair	miljonair		

Woorden met een niet-geschreven /w/

duel	egoïst	januari	ruïne
duet	eventueel	kanoën	situatie
duo	februari	oase	

Woorden met een niet-geschreven /j/

alinea	jubileum	piano	spion
biologie	kampioen	podium	spionage
bioloog	kiosk	priemel	stadion
bioscoop	krioelen	radio	studio
creatief	lampion	reactie	theater
	liniaal	reageren	theorie
financieel	materiaal	riool	via
hyena	miauwen	serieus	viaduct
hygiëne	museum	speciaal	videotheek
idiot	pensioen	specialist	violist
indiaan	periode	specialiteit	viool
ingenieur			

Bijzondere inprentwoorden

afschuwelijk	burgemeester	onnozel	vanmiddag
afval	datum	ontdekken	vanmorgen
applaus	kostbaar	postzegel	verrassing
beantwoorden	onmiddellijk	sieraad	
bijzonder	onmogelijk	stiekem	

Woorden met f

afschuwelijk	gefeliciteerd	oefenen	tafel
afval	grafiek	onbeschrijfelijk	telefoon
alfabet	informatie	perfect	twijfelen
begravenis	koffie	plafond	uniform
fotograferen	luifel	professor	wafel

Woordenlijst**Woorden met s**

asiel	resultaat	ruisen	vreselijk
bliksem	ritselen		

Woorden met z

aarzelen	gymzaal	ontzettend	roze
azijn	horizon	oorzaak	stofzuiger
bazaar	jazeker	opzetten	suizen
bijzonder	kozijn	opzoeken	verzamelen
bizar	langzaam	peinzen	zichzelf
duizelig	mezelf	plezier	(tot) ziens
duizend	muziek	postzegel	
gezond	muzikant	puzzel	
grijzen	onnozel	reiziger	

Regels om te onthouden**1 Woorden met d of t**

- Als de eindklank van een woord (als het geen persoonsvorm is) een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

Let op: Bij persoonsvormen mag de verlengingsregel niet toegepast worden. Hier gelden de persoonsvormregels.

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *gelegd*, *zegt* en *gezegd*, *vlagt* en *gevlagd*.

lacht

Regels om te onthouden**3 sch**

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

---

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekensklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*, behalve bij juichen, giechelen, goochem en goochelen.
plaagt – zwoegt

---

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
bedenken

---

6 open of gesloten lettergreep

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een lange klank, dan schrijf je hem met één klinker (verenkeliingsregel)
molen

- Hoor je aan het einde van een klankgroep een korte klank, dan schrijf je een dubbele medeklinker (verdubbelingsregel).
kikker

Regels om te onthouden

7 f wordt ff of v en s wordt ss of z

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verdubbelingsregel geldt bijna altijd met *ff* of *ss*.
straf – straffen, huismus – huismussen
-
-

- Meervouden of verlengingen van woorden eindigend op *f* of *s* schrijf je wanneer de verenkingsregel geldt bijna altijd met *v* of *z*.
stokdoof – stokdove, kaas – kazen
-
-

8 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.
vroeger – geluk
-
-

9 ij en lijk

- Als je /luk/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *lijk*, maar niet bij geluk.
makkelijk
-
-

- Als je /ug/ hoort aan het einde van een woord, dan schrijf je *ig*, maar niet bij terug.
aardig
-
-

Regels om te onthouden

10 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – *koor* – *deur*

---

11 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – *mooi* – *bloei*

---

12 uw, ieuw, eeuw, auw, ouw

- Als er aan het einde van een woord of woorddeel een *w* staat, komt er altijd een *u* voor.
ruw – *nieuw* – *leeuw* – *pauw* – *bouwen*

---

13 tie

- Hoor je aan het einde van een woord /tsie/, dan schrijf je *tie*.
politie
- Hoor je aan het einde van een woord /sie/ en daarvoor een medeklinker, dan schrijf je *tie*.
actie

---

14 heid

- Hoor je /heit/ aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je altijd *heid*.
gladheid

---

15 tijd of teit

- Hoor je */teit/* aan het einde van een woord of woorddeel, dan schrijf je *tijd* als het woord met de kloktijd te maken heeft. Als dat niet zo is, schrijf je *teit*.

lentetijd – kwaliteit

---

16 isch of ische

- Hoor je */ies/* aan het einde van een woord of woorddeel, dat bij verlenging */iesu/* wordt, dan schrijf je *isch* of *ische*. Behalve bij Fries – Friese. En bij woorden zoals *vies – vieze* en *precies – precieze*, omdat je een */z/* hoort in plaats van een */s/*.

praktisch

---

17 afbreken

- Samengestelde woorden worden afgebroken tussen de twee (samenstellende) woorden.

ijs – vrij

- We breken af tussen twee lettergrepen. De lettergreepgrens hoor je als je het woord in klankgroepen uitspreekt.

spre – ken

- Als op een lettergreepgrens twee medeklinkers staan, moet het woord tussen die twee medeklinkers worden afgebroken. (Let op: Als de verdubbelingsregel van toepassing is, wordt het woord tussen de dubbele medeklinker afgebroken.)

wer – ken, straf – fen

Regels om te onthouden

- Bij de combinatie *ng* en *nk* wordt afgebroken tussen de *n* en de *g* of de *n* en de *k*.

zin – gen, zin – ken

- Bij de lettergrepen *aai*, *ooi* en *oei* wordt afgebroken na de *i*.

aai – en, roei – en, gooi – en

- Bij de lettergrepen *uw*, *ouw*, *auw*, *ieuw* en *eeuw* wordt afgebroken tussen de *u* en de *w*.

ru – we, trou – wen, kau – wen, nieu – we, eeu – wig

- Woorden met een achtervoegsel worden afgebroken op de grens van het grondwoord en het achtervoegsel.

tent – je

---

18 tussen –n

In een samenstelling schrijf je een tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling een meervoud op *–en* is:

boekenkast

- het eerste deel van de samenstelling al op *–en* eindigt

keukentrap

Regels om te onthouden

Je schrijft geen tussen-*n* als:

- het eerste deel van de samenstelling geen meervoud heeft;
tarwebrood
-

- je bij de meervoudsvorm van het eerste deel kunt kiezen tussen een meervoud op *n* en een meervoud op *s*;
groentesoep
-

- het eerste deel van de samenstelling geen zelfstandig naamwoord is;
rodekool – spinnewiel
-

- het eerste deel van de samenstelling een versterkende betekenis heeft
apetrots
-

- het eerste deel van de samenstelling naar een persoon of zaak verwijst die in de gegeven context uniek is.
zonnestraal – Koninginnedag
-

19 tussen-s

In een samenstelling schrijf je een tussen-*s* als:

- het eerste deel niet op een *s* eindigt en het tweede deel er niet mee begint, maar je wel een /*s*/ hoort.
bakkerswinkel
-
-

Let op bij:

- samenstellingen waarbij het eerste deel op een *s* eindigt en het tweede deel ermee begint;
huisspin
-

Regels om te onthouden

- samenstellingen waarbij het eerste deel niet op een s eindigt maar het tweede deel er wel mee begint. Hierbij wordt wel de tussen-s geschreven, omdat die ook geschreven wordt in andere samenstellingen met het eerste deel.

dorpsstraat

---

20 koppelteken

Je gebruikt een koppelteken bij:

- samenstellingen die je verkeerd kunt uitspreken omdat er twee klinkers naast elkaar komen te staan;

na-apen

- aardrijkskundige namen;

Noord-Brabant

- samenstellingen met losse letters of cijfers;

cd-hoesje, 12-jarige

- samenstellingen met een voorvoegsel zoals ex, privé, oud.

ex-man, oud-minister

Let op: telwoorden krijgen geen koppelteken

tweëntwintig

Regels om te onthouden

21 Hoofdletters

Hoofdletters worden geschreven:

- aan het begin van elke zin;
De zon schijnt het hele jaar door.
- in de indirecte rede;
Lieke schreeuwt: 'Ik kom toch niet!'
- bij eigennamen;
Jean Maduro, Wendy de Cuba, mevrouw De Cuba
- bij aardrijkskundige namen;
Aruba, Nederland, Australië
- bij namen van feestdagen, talen en dialecten;
Kerstmis, Papiamentu, Limburgs
- bij namen van verenigingen, instellingen, winkels en bedrijven;
het Rode Kruis, Wema
- bij namen van merken, kranten, boeken en tijdschriften;
Coca-Cola, Amigoe
- bij namen van straten, pleinen, kerken, gebouwen, en dergelijke.
Kerkstraat

22 woordtekens

Een trema gebruik je:

- wanneer twee of meer klinkers achter elkaar worden geschreven en dit tot een foute uitspraak kan leiden. Het trema komt dan op de beginletter van de nieuwe lettergreep.
knieën, ruïne, zeeën
-
-

Let op:

- samenstellingen krijgen geen trema. Een uitzondering hierop vormen de telwoorden.
na-apen, zee-egel, tweeëntwintig

Regels om te onthouden

Een apostrof gebruik je:

- wanneer een *s* wordt toegevoegd aan woorden die eindigen op één van de enkele klinker *a, i o, u* of *y*.
video's, baby's, ski's, Angela's kamer
-
-

23 de persoonsvormregels

- Als je aan het einde van een persoonsvorm een */t/* klank hoort, dan schrijf je ook een *t*, behalve bij *had, deed, stond* en *den*-werkwoorden.
Twan speelt met Yasmin
- De verledentijdsvormen van *ten*- en *den*-werkwoorden schrijf je wanneer er geen sprake is van klankverandering, met *tt* of *dd*.
Het huis brandde helemaal af.
Floor stootte haar knie tegen de tafel.
- De verleden tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden waarbij sprake is van klankverandering, eindigt altijd op *-d*.
Lieke hield de winkelwagen vast.
- De tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden eindigt op *-d* als:
  - er ik in de zin staat;
Ik laad de winkelwagen vol.
  - er sprake is van een achtergeplaatst je of jij;
Laad jij de winkelwagen vol?
  - er sprake is van gebiedende wijs
Laad de winkelwagen vol.

In alle andere gevallen eindigt de tegenwoordige tijd enkelvoud van *den*-werkwoorden op *dt*.

Moeder laadt de winkelwagen vol.

24 Engelse werkwoorden die in de Nederlandse taal worden gebruikt

- Voor Engelse werkwoorden gelden dezelfde persoonsvormregels als voor Nederlandse werkwoorden.
skateboarden – ik skateboard, jij skateboardt, ik skateboardde, ik heb geskateboard
Let op bij werkwoorden waarbij de ik-vorm op *e* eindigt.
gamen – ik game, jij gamet, ik gamede, ik heb gegamed

Regels om te onthouden

25 meervouden

- Eindigt een woord op een lange klank die we met één letterteken schrijven, dan krijgt het woord in het meervoud 's.
agenda's, risico's, baby's

- Eindigt een woord op *ee, é, e (/u/)* of een tweetekensklank, dan komt de *s* er in het meervoud aan vast.
dominees, tralies, bureaus, logés, tantes

- Als de laatste lettergreep van een woord dat eindigt op *(er)ik, es (/us/)* of *it* weinig klemtoon heeft, dan wordt de laatste letter in het meervoud niet verdubbeld.
viezeriken – luiwammesen

---

26 verkleinvormen

- Als een woord eindigt op een lange klank (geschreven als *a, é, ee, o, u, i*), dan wordt het verkleinwoord met een dubbele klinker geschreven.
mama – mamaatje, stro – strootje

Let op:

- De *é* wordt in het verkleinwoord *ee* zonder accentteken, en de *i* (uitgesproken als */ie/*) aan het eind van een woord wordt in het verkleinwoord *ie*.
- Woorden die op *ng* eindigen krijgen in de meeste gevallen *-nkje* op het eind, maar er zijn ook uitzonderingen op *-ngetje*. Het is goed te horen of verkleinwoorden op *-nkje* of *-ngetje* eindigen.
ketting – kettinkje, kring - kringetje

Persoonsvorm-kaart

Spelling Groep 7

Taal leesland

